

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องผลกระทบทางสุขภาพของประชาชนจากการเปิดตลาดการค้าชายแดน ไทย - ลาว ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวก ถึงอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ผู้ศึกษาได้แบ่งการนำเสนอ ผลการศึกษออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ผลการศึกษาข้อมูล

ตอนที่ 1 บริบท บ้านฮวก และการค้าชายแดนไทย - ลาว ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวก

- 1.1 ประวัติบ้านฮวก
- 1.2 ลักษณะประชากรบ้านฮวก
- 1.3 สภาพเศรษฐกิจ และสังคมบ้านฮวก
- 1.4 สภาพแวดล้อมบ้านฮวก
- 1.5 การค้าชายแดนไทย - ลาว ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวก

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

- 2.1 ปัญหาที่พบจากการเปิดตลาดการค้าชายแดน ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวก
 - 2.1.1 ปัญหาการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย
 - 2.1.2 ประชาชนจากสปป.ลาวเข้ามาใช้บริการในสถานบริการสุขภาพของไทยเพิ่มมากขึ้น
- 2.2 ภาวะสุขภาพของประชาชน จากการเปิดตลาดการค้าชายแดนไทย - ลาว
 - 2.2.1 ภาวะสุขภาพด้านร่างกาย
 - 2.2.2 ภาวะสุขภาพด้านจิตใจ
 - 2.2.3 ภาวะสุขภาพด้านสังคม
 - 2.3.3 ภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณ
- 2.3 สิ่งที่ต้องการเพิ่มเติมในการพัฒนา เพื่อยกระดับจุดผ่อนปรนบ้านฮวกเป็นจุดผ่านแดนถาวร
 - 2.3.1 มาตรการในการคัดกรองโรค
 - 2.3.2 มาตรการในการควบคุม และป้องกันโรคติดต่อตามแนวชายแดน
 - 2.3.3 มาตรการในการติดตามประชาชนจากสปป.ลาว

2.3.4 มาตรการในการควบคุมดูแลกิจการเดินรถโดยสารไทย – ลาว

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาจากแบบสอบถาม

- 3.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 ข้อมูลการแสดงความคิดเห็น ภายหลังจากการเปิดตลาดการค้าชายแดน ไทย - ลาว

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาจากการจัดเวทีประชาคม

- 4.1 ภาวะสุขภาพของประชาชนบ้านฮวก
- 4.2 ปัญหาที่พบจากการเปิดตลาดการค้าชายแดนไทย – ลาว
 - 4.2.1 โรคติดต่อชายแดน
 - 4.2.2 สถานบริการทางสุขภาพตามบริเวณแนวชายแดนของไทยต้องแบกรับค่าใช้จ่ายที่ สูงขึ้น
 - 4.2.3 ปัญหาเรื่องขยะ
- 4.3 การกำหนดขอบเขต และแนวทางในการศึกษา ผลกระทบทางสุขภาพของประชาชนจากการเปิดตลาดการค้าชายแดนไทย – ลาว ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวก
 - 4.3.1 ปัญหาเรื่อง โรคติดต่อชายแดน
 - 4.3.2 ปัญหาเรื่องขยะ
 - 4.3.3 ปัญหาการเข้ามารับบริการทางสุขภาพของประชาชนจากสปป.ลาว
 - 4.3.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหา ตามหลักพระพุทธศาสนา
- 4.4 แนวทางในการดำเนินงาน ของหน่วยงานสาธารณสุข ในพื้นที่ภายหลังจากการจัดเวทีประชาคม

ผลการศึกษา

ตอนที่ 1 บริบทบ้านฮวก และการค้าชายแดนไทย - ลาว ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวก

1.1 ประวัติบ้านฮวก

บ้านฮวกตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2445 ผู้ที่ตั้งหมู่บ้านครั้งแรกคือ นายหนัก ลินมา หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “นายพรานหนัก” ซึ่งมีภูมิลำเนาเดิมอยู่บ้านตองปางวัว อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน สถานที่ตั้งหมู่บ้านครั้งแรกอยู่ที่ทิศตะวันตกของหมู่บ้านที่อยู่ในปัจจุบันนี้ เดิมเป็นทุ่งนา ซึ่งชาวบ้านเรียกทุ่งนานั้นว่า “ทุ่งโป่ง” และบริเวณนั้นมีไม้ไผ่อยู่ชนิดหนึ่งซึ่งมีในทุ่งโป่งนี้เพียงแห่งเดียว ชาวบ้านเรียกไม้ไผ่ชนิดนี้ว่า “ไม้ฮวก” นายพรานหนักจึงตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านฮวก” ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จากนั้นนายพรานหนักจึงคิดว่าน่าจะขยายที่ทำกินโดยใช้ บริเวณทุ่งโป่งไว้สำหรับทำนา

เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ เป็นชาวไทยเชื้อ ดั้งนั้นภาษาที่ใช้คือภาษาไทย บางส่วนพูดภาษาคำเมือง ส่วนประชาชนของ สปป.ลาว เมื่อมาติดต่อค้าขาย ก็สามารถสื่อสารด้วยภาษาคำเมือง อย่างชัดเจน

จากการสัมภาษณ์พบว่า ปัจจุบันมีประชาชนจาก สปป.ลาว เข้ามาอาศัยอยู่บ้านฮวกเพิ่มมากขึ้น ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงแล้วแต่งงานกับคนไทย และจะอาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยไม่กลับไปอยู่ สปป.ลาว อีกเลย ทั้งนี้เนื่องจากระบอบการปกครองที่ต่างกัน ทำให้ประชาชนจาก สปป.ลาว เลือกที่จะอยู่ในประเทศไทยมากกว่า

“... บ้านเขาลำบากกว่าเราเยอะ ผู้หญิงลาวส่วนใหญ่อยากแต่งงานกับคนไทย อยู่เมืองไทยสบาย ก็เข้ามามีลูกมีหลานอยู่ที่นี้กันเต็มไปหมด...”

เจ้าหน้าที่ศุลกากร / 27 มิถุนายน 2546

“ชาวลาวบางคนที่มีญาติพี่น้องอยู่ที่บ้านบ้านฮวก วันที่เปิดตลาด ก็จะเข้ามาซื้อของแล้วพักบ้านญาติ บางรายมาแล้วก็มาอยู่เลย ไม่ยอมกลับบ้าน พยายามแต่งงานกับคนไทยให้ได้”

ครูชายแดน / 10 มิถุนายน 2546

1.3 สภาพเศรษฐกิจและสังคมบ้านฮวก

หลังจากที่มีการเปิดตลาดการค้าชายแดน ไทย – ลาว ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวก ทุกวันที่ 10 และวันที่ 30 ของเดือน ทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของชุมชนดีขึ้น เพราะจะมีประชาชน จาก สปป.ลาว เข้ามาซื้อของ วันละไม่ต่ำกว่า 200 คน หากเป็นช่วงเทศกาลเช่น ช่วงเทศกาลสงกรานต์ ประชาชนจาก สปป.ลาว จะเข้ามาประมาณ 500 – 1000 คน และหลังจากที่มีการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานราชการ ทำให้ประชาชนไทย เข้ามาเที่ยวในวันเปิดตลาดมากขึ้น ส่วนใหญ่เป็นคนจากพื้นที่ใกล้เคียง สำหรับนักท่องเที่ยวต่างประเทศยังเข้ามาไม่มากนัก แต่หากเป็นช่วงฤดูหนาว ซึ่งเป็นฤดูแห่งการท่องเที่ยวจะมีนักท่องเที่ยวต่างถิ่นเข้ามาซื้อของกันมาก เพราะบ้านฮวกเป็นเส้นทางผ่านของสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง เช่น วนอุทยานน้ำตกภูซาง ภูชี้ฟ้า ผาตั้ง คอยเลาอู และการจัดการท่องเที่ยว แบบแรลลี่ เข็มหม่มหมู่บ้านทอผ้าลายน้ำไหลแห่งแขวงไซยะบุรี สปป.ลาว โดยผ่านช่องทางบ้านฮวก-ก๊วกหุก ซึ่งเป็นที่นิยมกันในปัจจุบัน ทำให้มีเงินไหลเวียนในชุมชนมากขึ้น

จากเดิมประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก แต่เนื่องจากประชาชนจะมีที่ทำกินของตัวเองน้อย ประกอบกับภูมิประเทศของบ้านฮวก เป็นภูเขาสูงชันซึ่งไม่เหมาะกับการประกอบอาชีพกสิกรรม ทำให้ผลิตผลทางการเกษตรไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร บางคนไม่มีที่ทำกินเป็นของตัวเอง บ้างมีอาชีพรับจ้างรายวันทำให้มีรายได้ที่ไม่มั่นคงมีภาระหนี้สิน บางครอบครัวต้องไปเป็นหนี้เพื่อเอาของตามร้านค้ามาใช้ก่อน พอขายผลผลิตทางการเกษตรได้

ก็นำเงินไปชดใช้หนี้สิน บ้างก็ไปกู้เงินนอกระบบจากผู้ที่ออกเงินกู้ดอกเบี้ยละ 5 ต่อปี ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีกลุ่มคนยากจนในหมู่บ้านจำนวนไม่น้อย

“ เราไม่มีอะไรไม่มีนา ได้แต่รับจ้างเขาไปวัน ๆ หาของป่ากินบ้าง ขายบ้าง ตัดไม้บ้าง แต่ตอนนี้ดีที่มีตลาดนัด ทำให้คนมาบ้านเรามากขึ้น ขายของป่าเล็กๆน้อยๆ ก็พออยู่ได้.. ”

ชายวัย 35 ปี อาชีพขายของป่า / 10 กรกฎาคม 2546

“...ช่องว่างระหว่างบ้านฮวกมีมาก แบ่งเป็น 3 พวก คือพวกที่ค้าขายรายใหญ่กับลาว อย่างกลุ่มค้าผ้า ซึ่งจะมีไม่กี่ตระกูล ก็จะเป็นกลุ่มคนรวย พวกที่ค้าขายเล็กๆ น้อยๆ อย่างขายของป่า ก็พอมีอยู่มีกิน อีกพวกไม่ค้าไม่ขาย ไม่มีที่ไรที่นา ก็กลายเป็นกลุ่มคนจน ที่จนมากๆ ไป... ”

ครูชายแดน / 12 มิถุนายน 2546

ประชาชนจากสปป.ลาวส่วนใหญ่จะเข้ามามากในวันที่มีการเปิดตลาดนัด ผู้ที่เข้ามาค้าขายที่ตลาด หลังจากขายของเสร็จประมาณเที่ยงวันก็จะเข้าไปใน อ.เชียงคำ เพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคของฝั่งไทย เช่น น้ำอัดลม น้ำแข็ง เครื่องใช้ไฟฟ้า ยารักษาโรค อาหารสำเร็จรูป อุปกรณ์เครื่องใช้ในการเกษตร กลับไปขายที่ฝั่งลาว ปัจจุบันหลังจากที่มีสหกรณ์เดินรถโดยสารไทย - ลาว จะทำให้สะดวกขึ้น เพราะรถโดยสารจะเข้าไปรับคน ถึงด่านของสปป.ลาว ทำให้บางครั้งไม่แวะตลาดบ้านฮวก ผ่านไปอ.เชียงคำเลย ส่วนใหญ่อัตราค่าโดยสารจะคิดแบบเหมา คือ ไป อ.เชียงคำ ราคา 300 บาท หากไปตลาดบ้านฮวกค่าบริการ 10 บาทต่อคน ทำให้กลุ่มผู้ประกอบการรถโดยสารไทย - ลาว มีรายได้ดีมาก แต่ทำให้เกิดปัญหาเรื่องผลประโยชน์เกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น

“...เราก็คุนสินค้าไว้ขาย ให้กับคนลาว ในวันเปิดตลาด แต่พอมีรถโดยสาร รถก็พาไปตลาดเชียงคำหมด ของที่เราอุตส่าห์เตรียมไว้ก็ไม่ได้ขาย... ”

แม่ค้า วัย 35 ปี ขายของที่บ้านฮวก / 10 กรกฎาคม 2546

“...พอมีกลุ่มรถโดยสาร เขาก็รับซื้อผ้าจากคนลาวโดยตรง ไม่ต้องเสียภาษี ซื้อที่ละชิ้นสองชิ้น สะสมจนเป็นกองทั้งหมด พอได้เยอะๆ ก็นำไปขาย ตัดราคากัน ของเราเสียภาษีเต็มขายถูกอย่างนั้นไม่ได้ พอเราขายแพง เราก็ไม่ได้ขาย... ”

ผู้ประกอบการค้าผ้าทอพื้นเมือง บ้านฮวก / 10 กรกฎาคม 2546

“...เราต่างทำมาหากิน พอลาวบอกว่า จะไปเชียงคำ คนรถก็แย่งกัน เพราะทุกคนอยากได้ 300 ไม่อยากได้แค่ 10 บาท... ”

ผู้ประกอบการรถโดยสารไทย-ลาว วัย 45 ปี / 10 กรกฎาคม 2546

“...รถโดยสารที่วิ่งกัน มันป้ายดำ ความจริงมันผิดกฎหมาย ก็วิ่งกัน ไปไหนถึงไหน
เจ้าหน้าที่บ้านเมืองก็รู้ ก็เห็น ไม่มีใครว่าอะไร...”

ประชาชนบ้านฮวก / 10 กรกฎาคม 2546

มีสมาชิกในหลายครัวเรือนที่ไม่ใช่สัญชาติไทย จึงไม่มีเอกสารสิทธิในที่อยู่อาศัย และ
ที่ทำกิน ไม่มีสิทธิในการเข้ารับการรักษาพยาบาลในหน่วยงานของรัฐ ส่วนเด็กที่เกิดจากบิดามารดา
ที่เป็นคนไทย มีเชื้อชาติไทย จะมีสิทธิในการเข้ารับบริการจากหน่วยงานของรัฐได้

1.4 สภาพแวดล้อมบ้านฮวก

สภาพที่ตั้งของบ้านฮวก เป็นหมู่บ้านที่อยู่ตามความสูงชันของไหล่เขา มีภูเขาล้อมรอบ
และอยู่ในเขตของอุทยานแห่งชาติน้ำตกภูซาง ในอดีตสองข้างทางเต็มไปด้วยต้นไม้ มีป่าที่อุดม
สมบูรณ์ เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด เช่น กวาง หมูป่า ไก่ป่า มีของป่าอยู่หนาแน่น
แต่ตอนนี้ต้นไม้ใหญ่ไม่มีให้เห็น เหลือเพียงแต่ภูเขาหัวโล้น ของป่าหายากขึ้น ต้องรอซื้อจากฝั่งลาว
ที่ตั้งของบ้านฮวกเป็นทางไหลของน้ำป่าจากภูเขา เมื่อฝนตกหรือฤดูน้ำหลากจะทำให้ถนนชำรุด
เสียหาย เป็นหลุมเป็นบ่อ เนื่องจากบริเวณขอบถนนไม่มีทางระบายน้ำ จึงทำให้ สองข้างทางถูก
กัดเซาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูฝน จะมีน้ำท่วมขังอยู่ตลอดฤดู

“... บ้านผมจะอยู่ในตำแหน่งที่ชันมาก เวลาฝนตกจะมีน้ำขังอยู่ตลอดเวลา ถูกน้ำ
กัดเซาะจนลึก หน้าฝนจะมีมุงลายมาไข่ บางครั้งผมเห็นไข่งด้วย หน้าแล้งบางครั้งน้ำก็
ยังขังอยู่แต่เป็นน้ำทิ้งจากบ้านอื่น ทำให้เกิดการนำเหม็นนำรำคาญ ...”

ประชาชนบ้านฮวก / 12 กรกฎาคม 2546

“... ถนนไม่ดี นักท่องเที่ยวก็ไม่อยากเข้ามา ค้าขายก็ไม่ได้...”

ผู้ประกอบการค้าผ้าทอพื้นเมืองบ้านฮวก / 17 กรกฎาคม 2546

“... บ้านฮวกจะเป็นหมู่บ้านที่มีการเกิดโรค ไข้เลือดออก สูงสุดในเขต กิ่งอำเภอภูซาง
2-3ปี ก่อน แتبจะเป็น ไข้เลือดออกกันแทบทุกบ้านที่มีเด็ก...”

ประชาชนบ้านฮวก / 12 กรกฎาคม 2546

จากการพูดคุยกับประชาชนบ้านฮวก เรื่องสิ่งแวดล้อม สิ่งที่ชาวบ้านคิดว่าเป็นปัญหา
มากที่สุดคือ เรื่องขยะ เนื่องจากการไม่มีการกำจัดขยะในชุมชน และจากการสังเกตพบว่า บริเวณถนน
บ้านฮวก และตามอาคารบ้านเรือน ไม่มีถังขยะเลย และในที่สาธารณะเช่น ด้านก๊วก หรือ

จุดผ่อนปรนบ้านฮวก ก็ไม่มีจุดทิ้งขยะ ส่วนตลาดชายแดนไทย – ลาว บ้านฮวก พบว่ามีถังขยะจำนวน 2 จุด แต่ไม่มีการใช้ประโยชน์ แต่พบว่ามีน้ำฝนขัง และมีไข่มุกน้ำบูบงลาย การกำจัดขยะในชุมชน ส่วนใหญ่ใช้วิธีเผา ฝังกลบ และมีบางรายที่นำขยะทิ้งในแม่น้ำลำคลอง และนำไปทิ้งที่หมู่บ้านอื่น และในวันที่มีการเปิดตลาดการค้าชายแดน สังเกตเห็นว่าขยะมีจำนวนมาก และผู้ที่นำสินค้ามาขาย ก็มักทิ้งขยะบริเวณข้างทาง

“...ทุกวันนี้เป็นทุกข์กับเรื่องขยะมาก แต่ละบ้านต้องกำจัดขยะเองบ้างก็เผาบ้างก็ฝัง และมีอีกจำนวนไม่น้อยที่เอาขยะไปทิ้งในแม่น้ำทำให้ได้ยวนี่แม่น้ำเริ่มเน่าเสีย ส่งกลิ่นเหม็นแล้ว...”

ประชาชนบ้านฮวก / 17 กรกฎาคม 2546

“...ในวันที่มีตลาดนัด พวกแม่ค้าพ่อค้าก็ทิ้งขยะกองไว้ ไม่เห็นมีใครมาเก็บ ปล่อยให้เน่าเหม็น ...”

ประชาชนบ้านฮวก / 17 กรกฎาคม 2546

“...อยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เห็นใจพวกเราบ้าง เพราะปัญหาขยะมันกระทบทุกอย่างทั้งเรื่องเศรษฐกิจ การค้า สุขภาพ โรคภัย ไข้เจ็บ รวมถึงการเสียสุขภาพจิตด้วย...”

ผู้ประกอบการค้าผ้าทอพื้นเมือง วัย 52 ปี / 17 กรกฎาคม 2546

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาของบ้านฮวก คือ เรื่องยาเสพติด เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่เป็นตะเข็บชายแดน เชื่อมต่อกระบวนการค้ายาเสพติด มีโอกาสที่จะมีคนลักลอบเข้าเมือง และลักลอบนำสินค้าที่ผิดกฎหมายเข้ามาประเทศไทยได้ง่าย ประกอบกับ บ้านฮวก อยู่ติดกับบ้านของชาวม้งฝั่งลาว ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ติดยาเสพติดกันมาก

“...อดีตผู้นำของบ้านฮวกก็มีคดีพัวพันกับยาบ้า แต่เรื่องจะจริงแค่ไหนเราไม่รู้...”

ประชาชนบ้านฮวก / 15 มิถุนายน 2546

“...ยาหรือ หาได้ไม่ยากหรอก เมื่อก่อน 4-5 ขา ร้อย แต่ยาชุดทุกยี่ห้อเนี่ยแพง 3 ขาร้อย ถ้าอยากได้ของแท้ไปถึงเขตลาว ก็ได้ของแล้ว ที่มันกอยู่ที่นั่น...”

ประชาชนบ้านฮวก / 15 มิถุนายน 2546

“...พวกม้งลาว ที่เข้ามาในวันเปิดตลาด เห็นบางคนสูดยาน้ำ แล้วคิดเร็วมาก บางครั้งเขา อาจจะซุกซ่อนเข้ามา อยากให้ด่านช่วยกำชับดูแล เพราะม้งลาวไม่มีเงิน ค้ายาบ้าจะช่วย ได้เยอะ...”

ประชาชนบ้านฮวก / 15 กรกฎาคม 2546

“...เรื่องยาบ้า นั้นยังไม่ใช่ปัญหาของคน ในพื้นที่บ้านฮวก ส่วนใหญ่จะเป็นทางผ่าน มากกว่า...”

เจ้าหน้าที่ศุลกากรักษ์ / 15 มิถุนายน 2546

1.5 การค้าชายแดนไทย-ลาว ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวก

จากสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย เป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านโดยรอบ 4 ประเทศ คือ พม่า ลาว กัมพูชา และมาเลเซีย รวม 5,502 กิโลเมตร ซึ่งติดต่อกับจังหวัดชายแดนของไทย 30 จังหวัด สามารถทำการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านได้ ปัจจุบันมีช่องการค้าชายแดนรูปแบบต่างๆ เช่น จุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว และจุดผ่อนปรน จำนวน 68 แห่ง กระจายอยู่ใน 25 จังหวัดชายแดนทั่วประเทศ

จังหวัดพะเยามีแนวติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เป็นระยะทางประมาณ 36 กิโลเมตร โดยมีจำนวนหมู่บ้าน ตำบล ที่มีเขตติดต่อ สปป.ลาว ดังนี้

1.พื้นที่อำเภอเชียงคำ มี 1 ตำบล ได้แก่ ตำบลร่มเย็น ประกอบด้วย บ้านต้นผึ้ง บ้านผาแดง บ้านปางถ้ำ บ้านประชาภักดี บ้านทุ่งรวงทอง บ้านร่องสำน บ้านห้วยสา บ้านใหม่ร่มเย็น บ้านคุ้ม และบ้านห้วยปุม (เป็นหมู่บ้านที่ยังไม่ได้ประกาศจากกระทรวงมหาดไทย) รวมระยะทางทั้งสิ้น 16 กิโลเมตร

2.พื้นที่กิ่งอำเภอภูซาง มี 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลภูซาง ประกอบด้วย บ้านฮวก บ้านใหม่ บ้านห้วยสำน บ้านหนองเลา บ้านม่วงชุม และตำบลทุ่งกล้วย ประกอบด้วย บ้านทุ่งกล้วย บ้านห้วยนา บ้านปงใหม่ บ้านงุ่น รวมระยะทางทั้งสิ้น 20 กิโลเมตร

ประเทศไทย กับสปป.ลาว มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันมาช้านาน เป็นเหมือนบ้านพี่เมืองน้อง ถ้อยทีถ้อยอาศัย ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาโดยตลอด เนื่องจากราษฎรทั้งสองฝ่าย มีความผูกพันกันตามสายเลือด การค้าขายระหว่างบุคคลมีมานานแล้ว จนกระทั่งรัฐบาลของทั้งสองประเทศได้เจริญสัมพันธไมตรีต่อกัน ทำให้มีการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเปลี่ยน สนามรบให้กลายเป็นสนามการค้า และพัฒนาเป็นรูปแบบการค้าชายแดน ในปัจจุบัน

จุดผ่อนปรนชายแดนไทย – สปป.ลาว ณ บ้านฮวก กิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา เป็นจุดที่ตั้งขึ้นเมื่อเดือน ตุลาคม พศ. 2537 เพื่อควบคุมการเข้าออกของประชาชนทั้งสองประเทศ อยู่ในความดูแลของฝ่ายกิจการพิเศษ ที่ทำการปกครองกิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ซึ่งมีปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอภูซาง เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดการติดต่อค้าขายระหว่างประเทศ เป็นไปตามข้อตกลงของคณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว จังหวัดพะเยา และสปป.ลาว – ไทย แขวงไชยบุรี ซึ่งมีข้อตกลงร่วมกัน ดังนี้

จังหวัดพะเยา และแขวงไชยบุรี (สปป.ลาว) ได้จัดตั้งคณะกรรมการร่วมรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว จังหวัดพะเยา และสปป.ลาว – ไทย แขวงไชยบุรี มีผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยา และเจ้าแขวงไชยบุรี เป็นประธานคณะกรรมการของแต่ละฝ่าย เพื่อให้ความสัมพันธ์ภาพของทั้งสองฝ่าย เป็นไปด้วยความเข้าใจอันดีต่อกัน ที่ผ่านมา คณะกรรมการได้มีการประชุมร่วมกัน 3 ครั้งดังนี้(พาดิษฐ์จังหวัดพะเยา, 2545)

ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2537 มีการลงนามหนังสือการประชุมคณะกรรมการร่วมมีรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ระหว่างจังหวัดพะเยา กับเขตเชียงฮ่อน – หงสา ณ ศาลากลางจังหวัดพะเยา

ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2538 มีการลงนามบันทึกการประชุมคณะกรรมการร่วมมีรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว จังหวัดพะเยา และสปป.ลาว – ไทย แขวงไชยบุรี ครั้งที่ 1/2538 ณ ที่ทำการแขวงไชยบุรี

ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2544 มีการลงนามบันทึกการประชุมคณะกรรมการร่วมมีรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว จังหวัดพะเยา และสปป.ลาว – ไทย แขวงไชยบุรี ครั้งที่ 1/2544 ณ ศาลากลางจังหวัดพะเยา

สรุปการประชุมทั้ง 3 ครั้ง มีผลให้ทั้ง 2 ฝ่าย ต้องปฏิบัติตามดังนี้

1. ให้ใช้จุดก๊วทก เป็นช่องทางเข้าออก ระหว่างบ้านฮวก หมู่ที่ 3 กิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา กับบ้านปางมอญ เมืองคอบ เป็นจุดเข้าออก เวลา 08.00 -12.00 น. และ 13.00 -17.00 น.และอนุญาตให้เฉพาะราษฎรของจังหวัดพะเยา กับราษฎรแขวงไชยบุรีเท่านั้น

2. กำหนดเวลาของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ได้ไม่เกิน 2 วัน

3. ระยะทางหรือขอบเขตให้เข้าไปแต่ละฝ่ายได้ในเขตเทศบาลเชียงคำ และเทศบาลเมืองคอบเท่านั้น

4. ประชาชนทั้งสองฝ่ายสามารถซื้อสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภค ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ในมูลค่าไม่เกิน 30,000 กีบ หรือ 1,000 บาท ต่อหนึ่งคนหนึ่งเที่ยว โดยไม่ต้องเสียภาษี

5. ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบให้ยกฐานะจุดผ่อนปรนบ้านฮวกให้เป็นจุดผ่านแดนถาวร (แต่ยังไม่มีข้อตกลงที่แน่นอน)

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย พระสงฆ์ 1 รูป บุคลากรทางด้านสาธารณสุข 3 คน บุคลากรจากกรมการปกครอง 4 คน บุคลากรทางการศึกษา บุคลากรจากกรมพาณิชย์จังหวัด บุคลากรจากกรมศุลกากร ทหาร ผู้นำชุมชน นักการเมืองท้องถิ่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้ประกอบการค้าชายแดน บ้านฮวก นักธุรกิจไทยที่ประกอบธุรกิจในสปป.ลาว อย่างละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 18 คน และผู้ศึกษาขอเสนอ ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแยกตามประเด็นสำคัญดังนี้

- 2.1 ปัญหาที่พบจากการเปิดตลาดการค้าชายแดน ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวก
- 2.2 ภาวะทางสุขภาพของประชาชน จากการเปิดตลาดการค้าชายแดนไทย-ลาว
- 2.3 สิ่งที่ต้องการเพิ่มเติมในการพัฒนา เพื่อยกระดับจุดผ่อนปรนบ้านฮวกเป็นจุดผ่านแดนถาวร

2.1 ปัญหาที่พบจากการเปิดตลาดการค้าชายแดน ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวก

2.1.1 ปัญหาการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 18 คน ให้ข้อมูลตรงกันว่า ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวก จะมีประชาชนจากทั้งสองประเทศเข้าออกตลอดเวลา โดยประชาชนจากสปป.ลาว จะขออนุญาตผ่านแดน ผ่านการตรวจจากเจ้าหน้าที่ประจำด่าน คือ ตำรวจตระเวนชายแดนอาสาสมัคร (อส.) และ ทหารพราน ตามข้อตกลงของคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว ได้ตกลงกันว่า “ระยะทางหรือขอบเขต ให้เข้าไปแต่ละฝ่ายได้ไม่เกินเขตเทศบาลเชียงคำ และเทศบาลเมืองคอบเท่านั้น” แต่ในสถานการณ์จริงประชาชนจากสปป.ลาว มักจะเข้าไปเกินขอบเขตที่กำหนด บางรายเข้ามาแล้วไม่ยอมกลับ เช่น เข้าไปทำงานทำในเมืองใหญ่ โดยเหมารถโดยสารไปส่งถึงท่ารถ ในตัวอำเภอเชียงคำ หรือบางครั้งอาจจะมีนายหน้าจัดหางานมารับถึงที่ บางรายตั้งใจที่จะเข้ามาอยู่ถาวร

ในปัจจุบัน ได้เกิดธุรกิจใหม่ในชุมชนบ้านฮวก คือรถโดยสารรับจ้างเอกชน โดยผู้ประกอบการจะต้องขออนุญาต ขึ้นทะเบียนที่ด่านชายแดนบ้านฮวก ซึ่งรถโดยสารรับจ้างเอกชน จะเข้าไปรับประชาชนจากสปป.ลาวที่เขตชายแดนไทย-ลาว ส่วนอัตราค่าบริการรถโดยสารแล้วแต่จะตกลงกัน เช่น ในวันที่เปิดตลาด จากบ้านปางมอญถึงตลาดชายแดนบ้านฮวก อัตรา

เลขหมู่.....
สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ค่าโดยสาร คนละ 10 บาท แต่หากเหมาไปอำเภอเชียงคำ ก็ประมาณ 300 บาทต่อคัน และปัจจุบัน มีผู้นำรถยนต์มาขึ้นทะเบียนเพื่อประกอบการเดินรถโดยสาร ไทย - ลาว ประมาณ 100 คันพบว่า มีปัญหาหลายประการ สามารถแยกประเด็นได้ดังนี้

1) เนื่องจากไม่สามารถตรวจสอบ และติดตามประชาชนจากสปป.ลาว ที่เข้ามาในประเทศไทย โดยผ่านทางจุดผ่านแดน ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวกได้ ถึงแม้ว่าจะมีกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติตามข้อตกลงของคณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว จังหวัดพะเยา และสปป.ลาว - ไทย แขวงไซยะบุรีแล้วก็ตาม เนื่องจากมีประชาชน จากสปป.ลาวเข้ามามากในแต่ละวัน ยิ่งในวันที่มีการเปิดตลาดการค้าชายแดน จะมีคนเข้าออก พลุกพล่าน และสามารถพักอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้ ในระยะเวลา 2 วัน 1 คืน ทำให้ยากต่อการ ติดตาม และในปัจจุบันมีรถโดยสารที่เข้าไปรับบริการ ถึงจุดผ่านแดน บางครั้งอาจจะมีกรณี ที่ไม่ได้ ตรวจสอบให้ละเอียด จากเจ้าหน้าที่ของจุดผ่านแดนทั้งสองฝ่าย ทำให้เกิดช่องว่าง ให้มีการลักลอบ เข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย ซึ่งผู้ที่ลักลอบเข้าเมืองอาจจะเป็นผู้ร้าย หรืออาชญากรข้ามชาติก็ได้

“..... มันยากเกินกว่าที่ทางเราจะควบคุมการเดินทางของคนลาวได้ เพราะเข้าออกกันมาก ในแต่ละวัน ยิ่งวันที่มีตลาดนัดเข้าออกเป็นร้อย ไม่รู้ว่าจะไปไหนกันบ้าง จะให้เจ้าหน้าที่ ตำรวจตามจับทุกคนก็คงไม่ไหว ”

เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ก/17 มิถุนายน 2546

“.....ถ้าจะให้เราตามเช็คว่า คนลาวเข้ามาทำอะไรบ้าง ครอบคลุมใบอนุญาตผ่านแดน แล้วยังอยู่ที่ไหน ทำไมยังไม่ยอมกลับ คงเป็นไปไม่ได้ เพราะเรามีกำลังไม่พอ ”

เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง / 1 กรกฎาคม 2546

2) ประชาชนจากสปป.ลาว สามารถเข้ามาประเทศไทย ได้หลายทาง จังหวัดพะเยามีพื้นที่ ติดต่อกับสปป.ลาวถึง 30 กิโลเมตร และสปป.ลาวมีพื้นที่ติดต่อกับกิ่งอำเภอ ภูซาง 20 กิโลเมตร และเนื่องจากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ล้วนแต่เป็นพื้นที่ ที่มีเพียงแนวเขา เป็นจุดแบ่งเขตแดน ทำให้ง่าย ต่อการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย และยากต่อการติดตามหรือเฝ้าระวัง จากเจ้าหน้าที่ของ ทั้งสองฝ่าย และเนื่องจากประชาชนจากสปป. ลาว ใช้ภาษาไทย ในการติดต่อสื่อสาร เช่นเดียวกับ ประชาชนคนไทยทำให้ยากในการตรวจสอบ ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาในเรื่องความปลอดภัยตามแนวชายแดนได้

“...พูดถึงความปลอดภัย ผมว่าบ้านฮวก ไม่มีความปลอดภัยเลย เพราะใช้ว่าจะเข้าออกได้ เพียงจุดเดียวเฉพาะที่ด่าน อย่างตามแนวตะเข็บชายแดนคนเข้าคนออกมันง่ายมาก ปัญหาอย่างหนึ่งคือเรื่องภาษา เพราะคนลาวก็พูดคำเมืองได้ จนแยกกันไม่ออกแล้วว่าไหนคนไทย ไหนคนลาว ไม่เหมือนคนพม่า เพราะภาษาพูดมันต่างกันอย่างชัดเจน “

ทหาร ก /27 มิถุนายน 2546

“...ถ้าคิดจะลักลอบเข้าเมือง ใครเค้าจะเข้าทางด่าน ต้องเข้าตามตะเข็บชายแดนโน้น ทางเราก็พยายามสอดส่องดูแลเต็มที่ ทั้งทหารพราน ดชด.ก็มีตั้งอยู่ตามจุดต่างๆตามแนวชายแดน แต่มันยากในการจับกุม เช่น อาจจะแอบเข้ามาในรูปของคนหาของป่า บอกว่าเป็นคนไทย เพราะว่าส่วนใหญ่ก็พูดคำเมืองได้ แล้วคนหาของป่าใครเขาจะพบบัตรประชาชนกัน “

เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง / 5 กรกฎาคม 2546

3) ประชาชนจากสปป.ลาวมักจะใช้จุดผ่อนปรนบ้านฮวก เพื่อเป็นทางผ่านไปประเทศ ที่สาม เช่น แคนาดา อเมริกา และได้หวัน และหากกลับมาจากประเทศดังกล่าว ก็จะรอกลับเข้าประเทศ ในวันที่มีการเปิดตลาด โดยอาศัยความปลอดภัยพละก่นและ มีคนเข้าออกมาก จะได้เด็ดลดการตรวจตราของเจ้าหน้าที่ และยังในปัจจุบันมีรถโดยสารไทย-ลาว ก็จะทำให้การลักลอบสะดวกขึ้น เพราะสามารถเหมารถโดยสารไปส่งที่ไหนก็ได้ ไม่มีการตรวจสอบและติดตาม และเนื่องจากบ้านฮวกเป็นจุดผ่อนปรน จึงสามารถขอผ่อนปรนเป็นรายกรณี ในการขออนุญาตออกนอกเขตเทศบาล เชียงคำได้ เช่น กรณีขอไปเยี่ยมญาติที่ป่วย ซึ่งนอนอยู่ในโรงพยาบาลเชียงราย หรือ ขออนุญาตไปเยี่ยมญาติที่เรือนจำพะเยา ซึ่งก็มีความจำเป็นต้องยินยอมให้สามารถเดินทางออกนอกพื้นที่ตามข้อตกลงของคณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย – สปป.ลาว จังหวัดพะเยา และสปป.ลาว – ไทย แขวงไชยบุรี

“...เพื่อสิทธิมนุษยชน เราไม่สามารถหวังเหนี่ยวรั้งพวกเขาไว้ได้ ส่วนที่เขาขอ ออกนอกพื้นที่นั้น ด้วยเหตุผลที่เขากล่าวอ้างจะจริงเท็จแค่ไหน เราไม่สามารถรู้...”

เจ้าหน้าที่กรมการปกครอง / 5 มิถุนายน 2546

“...คนลาวจะมีญาติอยู่ที่ ได้หวัน เขอะ ก็จะชวนกันไปหางานทำที่โน่น หรือ เพื่อข้ามต่อไปประเทศ แคนาดา หรือประเทศ อเมริกา โดยจะเหมารถโดยสารไทย-ลาว เดินทางไปขึ้นเครื่องบินที่เชียงราย มักจะมีคนติดต่อดำเนินเรื่องให้เสร็จสรรพ อย่างช่วงที่โรค SARS ระบาด หากมีใครคิดเข้ามา ก็สามารถแพร่ระบาดติดกันทั้งหมู่บ้าน ส่วนใหญ่มักจะ เข้า-ออกประเทศ ในวันที่เปิดด่าน บางครั้งอาจมานอนรอก่อน กับญาติที่บ้าน ฮวก...”

เจ้าหน้าที่สาธารณสุขบ้านฮวก /10 มิถุนายน 2546

“.....คนลาวมักใช้เป็นทางผ่าน ไปประเทศที่สาม อย่าง อเมริกา ได้หวั่น แคนาดา โดยผ่านด่านในวันที่มีการเปิดตลาด อาศัยว่าคนเยอะจะได้ตรวจไม่ละเอียด แล้วถ้าวันที่กลับก็มักจะกลับวันที่มีการเปิดด่าน “

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ข/10มิถุนายน 2546

4) กลุ่มตัวอย่าง 2 คน ได้ให้ความเห็นว่าปัญหาลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายมีความเสี่ยงต่อความปลอดภัยและความมั่นคงของชาติ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะไม่มีปัญหาผู้ก่อการร้าย หรือปัญหาความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดการสู้รบกันตามแนวชายแดนไทย – ลาว แต่เหตุการณ์แบบนี้ เป็นสิ่งที่ไม่ควรจมองข้าม เพราะอาจก่อให้เกิดปัญหาตามมา ฉะนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ควรร่วมกันหาวิธีป้องกันหรือมาตรการที่รัดกุม ต่อปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อป้องกันภัยร้ายที่อาจจะเกิดขึ้นกับคน ชุมชน และประเทศชาติ

“.....ทุกฝ่ายต้องลงมานั่งคุยกัน ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วช่วยกันคิดหาวิธีปฏิบัติ ที่เป็นไปในทางเดียวกัน ควรมีระบบติดตามตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ เพราะเรื่องนี้ไม่ใช่เป็นปัญหาเล็ก ที่หน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่งจะทำเองได้..... “

ทหาร ก / 27 มิถุนายน 2546

“.....พวกที่ออกมารับจ้างนี้ รายได้ดีมาก เหลือแล้วตกวันละพันกว่าบาท ความจริงแล้วเป็นรถป้ายดำ ผิดกฎหมาย ก็ไม่เห็นมีใครว่าอะไร ไปถึงไหนบ้างก็ไม่มีใครรู้ ”

ครู ก / 17 มิถุนายน

2.1.2 ประชาชนจาก สปป.ลาวเข้ามาใช้บริการในสถานบริการสุขภาพของไทยมากขึ้น

บุคลากรทางด้านสาธารณสุข ทั้ง 3 คน ให้เหตุผลของการเข้ามาใช้บริการทางสุขภาพในสถานบริการสาธารณสุขของไทยมากขึ้น เนื่องจากการสาธารณสุขของสปป.ลาว ยังมีขีดความสามารถจำกัด และสามารถเดินทางเข้าประเทศไทยได้โดยง่ายอย่างบ้านปางมอญ แขวงไชยบุรี สปป.ลาว อยู่ห่างจากจุดผ่อนปรนบ้านฮวก เพียง 2.5 กิโลเมตร สามารถเดินทางไปมาหาสู่กันได้ และปัจจุบันมีรถโดยสาร ไทย – ลาว จึงทำให้ประชาชนจากสปป.ลาว เดินทางได้สะดวกขึ้น เป็นผลให้ทำให้ ประชาชนจากสปป.ลาว เข้ามารับบริการทางสุขภาพ จากสถานบริการสาธารณสุขของประเทศไทยมากขึ้น ซึ่งสามารถแยกประเด็นปัญหาได้ดังนี้

1) อาจมีการระบาดของโรคติดต่อตามแนวชายแดน

เนื่องจากระบบสาธารณสุขของสปป.ลาว ยังมีความสามารถจำกัด ยังมีโรคติดต่อต่าง ๆ ที่ประเทศไทยเคยรักษาจนหมดไปแล้ว เช่น โรคเท้าช้าง โรคเรื้อน และยังมีโรคติดต่อตามแนวชายแดน เช่น โรคมาลาเรีย โรคฉี่หนู โรคไทฟอยด์ ซึ่งอาจจะระบาดมาสู่คนไทยได้

“...คนลาว นิยม ไปโรงพยาบาลเชียงคำ โดยไม่ผ่าน สถานีอนามัย บ้านฮวก โดยไม่มีการคัดกรองโรคก่อน อาจนำโรคระบาด ไปไกลถึงเชียงคำ ...”

บุคลากรทางสาธารณสุข /12 กรกฎาคม 2546

“...เนื่องจาก ไม่มีการตรวจร่างกายคนที่เข้ามา ทำให้ไม่รู้ว่าใครเป็น โรคมาก เมื่อก่อน มีเจ้าหน้าที่จะเอ็ดคหามาลาเรีย แต่ตอนนี้ไม่มีแล้ว...”

ประธาน อสม.ต.ภูซาง /10มิถุนายน 2546

2.) ค่าใช้จ่ายของสถานบริการสุขภาพของไทย ที่อยู่ติดชายแดนสูงขึ้น

การเข้ามารับบริการทางสุขภาพของประชาชนจาก สปป.ลาว เป็นสิ่งที่ฝ่ายไทยจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือ ไม่สามารถที่จะปฏิเสธได้ เนื่องจากเพื่อสิทธิมนุษยชน แต่จากสถิติการเข้ามารับบริการของโรงพยาบาลเชียงคำสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (เวชระเบียนผู้เข้ารับบริการโรงพยาบาลเชียงคำ ปี 2545) ทำให้ค่าใช้จ่ายของสถานบริการสาธารณสุขของไทย ที่อยู่ติดชายแดนสูงขึ้น

“...เนื่องจากคนลาว เข้ามารักษาตัว แล้ว ไม่ยอมจ่ายเงินบอกว่าไม่มี อาจเป็นการประชาสัมพันธ์บอกต่อกัน ว่าถ้าไม่จ่าย เขาก็ไม่ว่าอะไร ถ้าไปซื้อกางเกงยีนส์ มีจ่าย แต่ถ้าไปโรงพยาบาลไม่มี...”

บุคลากรทางสาธารณสุข /12 กรกฎาคม 2546

“...ความจริงค่าใช้จ่ายต่อหัว ของสอ.ถูกกว่า โรงพยาบาล น่าจะเป็นรายได้หลักของสอ. อย่าง โรคเล็กๆน้อยๆ มาโรงพยาบาลกันหมด หมอ พยาบาล ทำงานกันหนักมาก ทั้งที่แพทย์จะได้มีเวลาดูคนป่วยที่หนักจริงๆ แต่ต้องมาตรวจ คนไข้ ไอ มีน้ำมูก และคนลาวที่เข้ามาด้วยอาการหนัก ก็หนักจริงๆ มาถึงก็เข้า ICU หมอต้องดูอย่างใกล้ชิด ค่าใช้จ่ายบางคนเป็นแสน นอนโรงพยาบาลเป็นเดือนๆ แต่เก็บเงินไม่ได้ซักบาท...”

บุคลากรทางสาธารณสุข /12 กรกฎาคม 2546

2.2 ภาวะสุขภาพของประชาชน จากการเปิดตลาดการค้าชายแดนไทย – ลาว

จากการเปิดตลาดการค้าชายแดนไทย-ลาว ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวกทำให้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางสังคม และสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลง ของสิ่งแวดล้อมดังกล่าวมีผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดน ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงผลกระทบต่อสุขภาพทั้ง 4 มิติ อันได้แก่ ทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ โดยจะนำเสนอผลการศึกษาดังนี้

2.2.1 ภาวะสุขภาพด้านร่างกาย

ภาวะสุขภาพด้านร่างกายเชิงบวก

กลุ่มตัวอย่างทุกคน เห็นด้วยกับการเปิดตลาดการค้า เช่น จะได้ออกกำลังกาย และได้รับประทานอาหารที่เป็นของป่าหายาก ซึ่งปลอดสารพิษ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า การเปิดตลาดการค้าทำให้ มีผลดีในทุกๆด้าน รวมไปถึงเรื่องสุขภาพกาย คือ ต่างคิดว่าหากทุกคนมีรายได้ดี ก็จะทำให้มีสุขภาพดีขึ้น เพราะจะได้มีเงินซื้ออาหารที่ดีมีประโยชน์ รับประทาน มีเงินที่จะปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้ถูกสุขลักษณะ มีน้ำดื่ม น้ำใช้ ที่มีคุณภาพดี สามารถซื้ออาหารเสริมมารับประทาน ทำให้ร่างกายแข็งแรง และมีเวลาดูแลเอาใจใส่สุขภาพของสมาชิก ในครอบครัวมากขึ้น ตัวอย่าง เช่น

“...วันที่มีตลาด ก็ชอบออกไปเดินดูของ ถือว่าเป็นการออกกำลังกายไปในตัว...”

ประชาชนบ้านฮวก วัย 50 ปี / 30มิถุนายน 2546

“...ตอนเย็นที่มัก ไปวิ่งออกกำลังกายที่ถนนไปก๊วก หัก วิ่งไปถึงด่าน ก็กลับ อากาศดี ปลอดภัย เพราะตำรวจ ทหารเขาอยู่กันเต็มไปหมด...”

ประชาชนบ้านฮวก วัย 37 ปี / 30มิถุนายน 2546

“...คนลาวมักเอาของป่า เช่นผักที่หายากมาขาย ทำให้ได้กินของที่ดีไม่มีสารพิษ...”

ประชาชนบ้านฮวก วัย 52ปี / 30มิถุนายน 2546

“...มีเงินเหลือ ที่จะซื้ออาหารเสริม ตอนนีพ่อกินสาหร่ายสาไปรูติน่าอยู่ก็รู้สึกว่าร่ากาย แข็งแรงขึ้น”

แม่ค้าขายของชำบ้านฮวก วัย 31 ปี /11 มิถุนายน 2546

ภาวะสุขภาพด้านร่างกายเชิงลบ

จากการศึกษา พบว่ามีสมาชิกในครัวเรือนบ้านฮวก เคยเป็นโรคติดต่อตามแนวชายแดน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรคไข้มาลาเรีย และวัณโรค กันมาก และจากการสอบถามข้อมูลด้านสถานะสุขภาพของประชาชนบ้านฮวก และชุมชนใกล้เคียงจากสถานบริการสาธารณสุขในพื้นที่ พบว่า ยังมีคนป่วยเป็นโรคมาลาเรียอยู่ แต่มีอัตราการป่วย ลดลง และจะมีปัญหาจากโรคที่เกิดจากสัตว์ เช่น โรคไข้เลือดออก โรคพยาธิทริคิโนส

“... ในครอบครัวที่ ยังมีคนเป็นวัณโรคอยู่...”

ประชาชนบ้านฮวก วัย 37 ปี / 30มิถุนายน 2546

“...ยังมีโรคติดต่อเกิดขึ้นในชุมชน เช่น โรคไข้มาลาเรีย ไข้เลือดออก...”

อสม.ต.ภูซาง / 10มิถุนายน 2546

2.2.2 ภาวะสุขภาพด้านจิตใจ

ภาวะสุขภาพด้านจิตใจเชิงบวก

กลุ่มตัวอย่างทุกคน มีความต้องการให้มีการปรับจุดผ่อนปรน บ้านฮวก ให้เป็นจุดผ่านแดนถาวร เนื่องจากคิดว่าจะทำให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น รู้สึกมีความสุขที่มีคนมากในวันที่เปิดตลาดการค้า อยากให้คนมาเที่ยว และซื้อสินค้ากันมากๆ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดหากรมีรายได้มากขึ้น ก็จะทำให้ชีวิตดีขึ้น และมีความรู้สึกดี ที่หน่วยงานต่างๆ ให้ความสำคัญกับตลาดการค้าชายแดนบ้านฮวก และส่งเสริมให้เป็นเมืองท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่สำคัญของ จ.พะเยา และใน ต.ภูซางมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญหลายที่ เช่น อุทยานแห่งชาติน้ำตกภูซาง ซึ่งเป็นน้ำตกที่เป็นน้ำอุ่น เพียงแห่งเดียวในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีพระธาตุภูซาง และยังเป็นเส้นทางไปภูชี้ฟ้า ผาตั้ง ดอยผาหม่น ดอยเถาอู ซึ่งเส้นทางที่ใกล้ที่สุดและยังสามารถเดินทางเข้าไปท่องเที่ยว ใน สปป.ลาว ไปกรุงเวียงจันทน์ หลวงพระบาง โดยผ่านเส้นทางจุดผ่อนปรนบ้านฮวก ซึ่งขณะนี้ทุกภาคส่วนพยายามให้การสนับสนุนและผลักดันให้มีการยกระดับเป็นจุดถาวรในระยะเวลาอันใกล้

“...รู้สึกดีใจที่คนมาเที่ยวบ้านฮวกมากขึ้น...”

ประชาชนบ้านฮวก วัย 37 ปี / 30มิถุนายน 2546

“...อยากให้บ้านฮวกเป็นด่านสากล เงินทองจะได้เข้ามาบ้านเรามากขึ้น...”

อสม.ต.ภูซาง / 10มิถุนายน 2546

“...เมื่อก่อนทำนาอย่างเดียว ไม่พอกิน แต่พอมีตลาด ได้ค้าขาย สบายกว่าเมื่อก่อนเยอะ”
 ประชาชนบ้านฮวก วัย 40 ปี / 30 มิถุนายน 2546

“ทางราชการก็เข้ามาในพื้นที่มาก ขึ้น ชาวบ้านก็ตั้งใจที่ค้าเห็นหมู่บ้านเรามีความสำคัญ”
 ผู้นำชุมชนบ้านฮวก หมู่ที่ 3/ 10 มิถุนายน 2546

ภาวะสุขภาพด้านจิตใจเชิงลบ

กลุ่มตัวอย่าง 5 คน กล่าวว่าไม่ชอบสภาพบ้านฮวก ภายหลังจากที่มีการเปิดตลาดการค้าชายแดน เพราะเห็นว่า ภายหลังจากการเปิดตลาดการค้าทำให้ คนเข้าออกบ้านฮวกมากขึ้น ทำให้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยในการดำเนินชีวิต กลัวปัญหาอาชญากรรม เพราะคนที่เข้ามาอาจจะโจรผู้ร้าย อาจจะเป็นอาชญากรข้ามชาติ หรือเป็นผู้ที่กระทำผิดออกกฎหมาย ผู้ให้ข้อมูล 1 คน แสดงความคิดเห็นว่า สาเหตุที่มีคนเข้ามาอยู่บ้านฮวกแล้วไม่ยอมกลับ เนื่องจาก เจ้าหน้าที่จุดผ่อนปรนไม่เข้มงวด ไทย - ลาว ไม่มีการแบ่งเขตแดนที่ชัดเจน เพราะเป็นเพียงแนวเขากั้น และปัจจุบันมีรถโดยสารเข้า-ออก จุดผ่อนปรนตลอดเวลา จึงทำให้ง่ายในการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย และยากในการติดตาม ประกอบกับ ไม่มีใครเข้มงวดกวดขันในปัญหานี้ และไม่มีใครที่จะพยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จนกลายเป็นปัญหาเรื้อรัง ที่ยากในการเริ่มต้นปฏิบัติ

“...วันที่มีตลาดทำให้บ้านฮวก วุ่นวาย เพราะคนเยอะ จนไม่รู้ใครเป็นใคร...”
 ประชาชนบ้านฮวก วัย 70 ปี / 30 มิถุนายน 2546

“...ไม่มีการควบคุมคนลาว ทำให้ไปไหนก็ได้ บางคนเข้ามาอยู่เลย ไม่ยอมกลับ...”
 ประชาชนบ้านฮวก วัย 20 ปี / 10 มิถุนายน 2546

“...เดี๋ยวนี้บ้านฮวกเรามีแต่คนลาวมาอยู่เต็ม ไปหมด...”
 ประชาชนบ้านฮวก วัย 18 ปี / 10 มิถุนายน 2546

“...มีคนลาวไปทำงานไกลถึงกรุงเทพ ระยอง โนนัน ไม่รู้เหมือนกันว่าไปกันได้อย่างไร ...”
 ประชาชนบ้านฮวก วัย 52 ปี / 30 มิถุนายน 2546

“...บ้านฮวกเนี่ยไม่ปลอดภัยหรอก มันเข้าง่าย ออกง่าย ...”
 ทหารประจำด่านบ้านฮวก / 10 มิถุนายน 2546

2.2.3 ภาวะสุขภาพด้านสังคม

ภาวะสุขภาพด้านสังคมเชิงบวก

กลุ่มตัวอย่าง 10 คน เห็นว่าสังคมบ้านฮวก ภายหลังจากเปิดตลาดการค้าชายแดนยังไม่มี การเปลี่ยนแปลง ยังมีความเอื้ออารีต่อกัน ต่างให้ความเห็นว่า บ้านฮวกยังเป็นสังคมชนบทที่ยังคง สภาพวิถีชีวิตอย่างเดิมอยู่ และผู้ประกอบการค้าก็จะมีเพียงไม่กี่ครอบครัว เช่น กลุ่มประกอบการค้า ผักตบถพื้นเมืองส่วนใหญ่ ก็จะเป็นตระกูลเดียวกัน ประชาชนบ้านฮวกส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพ เกษตรกรรม เป็นอาชีพหลัก และเป็นอาชีพของคนส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน ตัวแทนประชาชนบ้านฮวก แสดงความรู้สึกร่วมกันว่า ถึงแม้ความเจริญจะเข้ามา และมีการผลักดัน ให้เปิดเป็นด่านถาวร ประชาชนส่วนใหญ่ ก็รู้สึกดี ที่บ้านฮวกมีการพัฒนาและ ได้รับความใส่ใจดูแลจากหน่วยงานของรัฐ แต่รูปแบบการดำเนินชีวิตยังเหมือนเดิม ยังมีความเอื้ออารี ช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปัน มีน้ำใจไมตรี ที่ดีต่อกัน รักและหวงแหนชุมชน และประเทศชาติเหมือนอดีตที่ผ่านมา

“...บ้านเรายังเป็นสังคมชนบท ยังพึ่งพาอาศัยกันอยู่ มีอะไรก็แบ่งกัน...”

ประชาชนบ้านฮวก วัย 45ปี / 30มิถุนายน 2546

“...อย่างร้านผ้าเนี้ย เราก็มีการรวมกลุ่มกัน ตั้งประธานมาคอยดูแล...”

ประชาชนบ้านฮวก วัย 52ปี / 30มิถุนายน 2546

ภาวะสุขภาพด้านสังคมเชิงลบ

กลุ่มตัวอย่างบางคนเห็นว่าสังคมบ้านฮวก ภายหลังจากเปิดตลาดการค้าชายแดน ประชาชนมีการเปลี่ยนแปลง มีความแบ่งแยกชนชั้นมากขึ้น ทำให้การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม ลดลง จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ภายหลังจากการเปิดตลาดการค้า มีการประชาสัมพันธ์จาก ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้มีประชาชนเข้ามาท่องเที่ยว เลือกซื้อสินค้าของฝากที่บ้านฮวก มากขึ้น ทำให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น แต่ก็ เป็นเพียงจากประชาชนบางกลุ่ม ที่ประกอบการค้า เท่านั้น เพราะบางส่วนก็ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ไม่มีอาชีพเสริม จึงทำให้เกิด ช่องว่างระหว่างชนชั้นขึ้น และมีเรื่องผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพ เข้ามา จึงเกิดปัญหาความ ขัดแย้งขึ้นในชุมชน

“...ตอนนี้คนเห็นแก่ตัวมันเยอะขึ้น แย่งกันค้า แย่งกันขาย ดัดราคากัน...”

แม่ค้าบ้านฮวก วัย 52ปี / 30มิถุนายน 2546

“...ไม่เหมือนเมื่อก่อน ที่ช่วยกันลงแขกเวลาทำนา ตอนนี้ต้องจ้าง จ้างลูกก็ไม่มีคนทำ...”

ชาวนาบ้านฮวก วัย 45ปี / 30มิถุนายน 2546

2.2.4 ภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณ

ภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณเชิงบวก

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าสังคมบ้านฮวก ภายหลังการเปิดตลาดการค้าชายแดน ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลง ประเพณี วัฒนธรรม แห่งชาวล้านนาซึ่งเหมือนเดิม จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า บ้านฮวก เป็นหมู่บ้านที่ห่างไกล เมื่อก่อนที่ยังขึ้นกับ อำเภอเชียงคำ นั้นอยู่ห่างตัวอำเภอ ประมาณ 40 กิโลเมตร ความเจริญจึงเข้ามาถึงน้อย เพิ่งมีถนนลาดยางใน พ.ศ.2528 และมีไฟฟ้าใช้ ใน พ.ศ.2529 ส่วนใหญ่ชาวบ้าน มีฐานะยากจนถึงแม้มีไฟฟ้าใช้ ก็ไม่มีเงินพอที่จะซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า หรือเครื่องอำนวยความสะดวกอื่นๆ ความเจริญจึงมีผลในเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตน้อยมาก ถึงแม้ปัจจุบัน คนรุ่นก่อน ก็ยังมีความเป็นอยู่เหมือนเดิม คือ ยึดติดกับการปฏิบัติตัวเหมือนในอดีต ยึดมั่นในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เกรงครัดในความเชื่อดั้งเดิม และยังสืบทอดวัฒนธรรม อันดีงามแห่งเมืองล้านนา มาจนถึงปัจจุบัน แต่ก็ยังไม่แน่ใจว่าหากหมดคนรุ่นเก่าแล้ว คนรุ่นใหม่ จะยังคงเป็นเหมือนอดีตหรือไม่

“...งานบุญต่างๆ ชาวบ้านก็ช่วยกันดี อย่างวันเข้าพรรษาเนี่ย พวกแม่ค้าแม่ขายเขาก็มา วัดกันหมด...”

ประชาชนบ้านฮวก วัย 70ปี / 30มิถุนายน 2546

“...เวลาทำกับข้าวก็ยังแบ่งให้กันอยู่ แต่รถมันเยอะขึ้น ข้ามถนนลำบากกว่าเมื่อก่อน..”

ประชาชนบ้านฮวก วัย 52ปี / 30มิถุนายน 2546

“...วัฒนธรรม ประเพณีของไทย ลาว มันไม่ต่างกัน ทำให้ไม่มีผลต่อบ้านเราเท่าไร..”

ประชาชนบ้านฮวก วัย 52ปี / 30มิถุนายน 2546

“...ภูมิใจที่เราเกิดเป็นคนไทย เพราะคนลาว อยากเป็นคนไทยมาก...”

ทหารประจำด่านบ้านฮวก / 10มิถุนายน 2546

ภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณเชิงลบ

กลุ่มตัวอย่าง 3 คนเห็นว่าบ้านฮวก ภายหลังการเปิดตลาดการค้าชายแดน ประชาชน มีการเปลี่ยนแปลง มีการรับวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามามากขึ้น และพบปัญหาหลายสาเหตุ ทำให้ เสี่ยงภาพพจน์ของหมู่บ้าน พบว่า สิ่งที่ทำให้รู้สึกไม่ดีจากการเปิดตลาดการค้าคือ มีคนจากที่อื่นมาอยู่ ในชุมชนมากขึ้น เช่น ผู้ที่มาแสวงหาผลประโยชน์จากการค้าชายแดน เนื่องจากเห็นว่าบ้านฮวก เป็นเมืองที่น่ามาลงทุนประกอบธุรกิจ ก็เข้ามาอยู่ในชุมชน เช่น ค้าขายผ้าทอพื้นเมือง ตั้งรีสอร์ท และอีกพวกหนึ่งคือ ประชาชนจากสปป.ลาวลักลอบเข้ามาอยู่ในชุมชน โดยมาตั้งรกรากปักฐาน

สร้างบ้าน ย้ายครอบครัว มาอยู่ เสมือนเป็นคนไทย โดยมาจับจองพื้นที่ ที่เป็นของอุทยานแห่งชาติ โดยที่เจ้าหน้าที่ของไทยก็ไม่ได้จัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น กลุ่มตัวอย่าง ท่านหนึ่ง ให้ข้อมูลว่า คนกลุ่มนี้อาจจะมาทำสิ่งที่ผิดกฎหมาย เช่น เป็นกลุ่มของขบวนการค้ายาเสพติด เพราะติดชายแดน ไทย อยู่ห่างจากจุดผ่อนปรนบ้านฮวกเพียง 3 กิโลเมตร ก็จะมีหมู่บ้านชาวม้ง ของสปป.ลาวซึ่งมี ปัญหาติดยาเสพติดทั้งหมู่บ้าน เพราะนอกจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นตะเข็บชายแดนแล้วสถานการณ์ จากผู้ลักลอบเข้ามาอยู่ในหมู่บ้าน มันเอื้อที่จะทำให้ชุมชนบ้านฮวกถูกสาธารณชนมองว่าเป็นแหล่ง ค้ายาเสพติด และเนื่องจากมีคนเข้ามาอยู่บ้านฮวกมากขึ้น ทำให้ความร่วมมือในชุมชน ขาดความ ตระหนักในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และจิตสำนึกรักบ้านเกิดน้อยลง

...ความรักในบ้านเกิดมันน้อยลง เพราะบ้านฮวก มีคนเข้ามาอยู่กันหลายเชื้อชาติ...

ทหารประจำด่านบ้านฮวก / 10 มิถุนายน 2546

“...ความร่วมมือกันในสังคมลดลง เพราะคนต่างถิ่นมาอยู่มากขึ้น...”

ผู้นำชุมชนบ้านฮวก หมู่ที่ 3/ 10 มิถุนายน 2546

“...มันเสียภาพพจน์มาก ที่ บ้านฮวกถูกมองว่าเป็นแหล่งค้ายาเสพติด ...”

ผู้นำชุมชนบ้านฮวก หมู่ที่ 3/ 3 มิถุนายน 2546

2.3 สิ่งที่ต้องการเพิ่มขีดในการพัฒนาระดับจุดผ่อนปรนบ้านฮวกเป็นจุดผ่านแดนถาวร

พบว่าประชาชนในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเปิดตลาดการค้า ชายแดน ต่างทราบปัญหาของพื้นที่ดี และต้องการที่จะหาทางออกของปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อกำหนด มาตรการในการดำเนินงานของทุกฝ่ายให้เป็นไปได้ในทางเดียวกัน สามารถแยกประเด็นได้ดังนี้

2.3.1 มาตรการในการคัดกรองโรค

1) ระบบคัดกรองของด่าน (จุดผ่อนปรนบ้านฮวก) เช่น การกักกันสัตว์

เนื่องจากในเดือนมิถุนายน กรมพาณิชย์จังหวัดมีตัวเลขการนำเข้า โค และกระบือ จากสปป.ลาว เป็นครั้งแรก ในรอบปี งบประมาณ 2546 ซึ่งในอดีต เมื่อประมาณ ปี 2535 พื้นที่ อำเภอเชียงคำ เคยมีการระบาดของเชื้อแอนแทรกซ์ (กรมควบคุมโรคติดต่อ, 2535) จึงเป็นพื้นที่เสี่ยง และจำเป็นต้องเฝ้าระวัง ซึ่งมีหน่วยงานของกรมปศุสัตว์ ประจำอยู่ที่ด่านกักกันสัตว์ จึงจำเป็นต้องเข้มงวดต่อการนำเข้า มากยิ่งขึ้น และควรมีมาตรการในการกักกันสัตว์ที่เป็นโรคที่ชัดเจน

2) ระบบคัดกรองของสถานีนามัย เช่น คัดกรองโรค ควบคุมคนป่วย

เนื่องจากในปัจจุบันมีประชาชนจากสปป.ลาว เข้ามาในประเทศไทย โดยผ่านจุดผ่อนปรนมากขึ้น ในอดีตมีการเจาะเลือด หาเชื้อมาลาเรีย หรือ โรคติดต่อบริเวณชายแดน และให้ยารักษาทุกราย แต่ปัจจุบันไม่มีการตรวจแล้ว จำเป็นต้องทบทวนว่า จำเป็นที่จะดำเนินการต่อหรือไม่อย่างไร ในเมื่อยังพบว่าโรคมมาลาเรียยังเป็นปัญหาของพื้นที่อยู่

3) แนวปฏิบัติ โดยให้สถานีนามัยบ้านฮวก เป็นด่านแรกในการเข้ารับบริการสาธารณสุขของประชาชนจากสปป.ลาว หากมีอาการหนัก ให้ส่งต่อโรงพยาบาลเชียงคำ โดยต้องมีใบส่งต่อที่ออกจาก สถานีนามัยบ้านฮวก

2.3.2 มาตรการควบคุม และป้องกันโรคติดต่อตามแนวชายแดน

- 1) ตรวจหาเชื้อมาลาเรีย ในวันที่มีการเปิดตลาดการค้า (วันที่ 10 และ 30 ของทุกเดือน)
- 2) กำหนดแนวปฏิบัติในการรักษาผู้ที่มีเชื้อมาลาเรีย
- 3) ควบคุมการเข้าออก พื้นที่ของผู้ป่วย

2.3.3 มาตรฐานในการติดตาม ประชาชนจากสปป.ลาว

จากข้อตกลงเรื่องการเข้ามาของประชาชนจาก สปป.ลาว สามารถเข้าพักไม่เกินเขตเทศบาลเชียงคำ ในระยะเวลา 3 วัน 2 คืน ซึ่งในสถานการณ์จริงมันมากกว่านั้น จึงควรพิจารณาว่า จะมีการตรวจตรา หรือติดตามผู้ที่เข้ามาแล้ว ไม่กลับตามวันที่กำหนด อย่างไร

2.3.4 มาตรการในการควบคุมดูแลกิจการเดินรถโดยสารไทย – ลาว

เนื่องจากปัจจุบัน ผู้ประกอบการรถโดยสาร มีอิสระในการเดินรถ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า กิจการการเดินรถสาร ไทย – ลาว นับว่าเป็นสาเหตุใหญ่ ที่ทำให้เกิดปัญหาอื่นๆตามมา จึงควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล เรื่องความเรียบร้อย ปลอดภัย เพื่อให้ไม่ผิดต่อกฎหมาย

ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ จำเป็นต้องมีการร่วมคิดหาแนวทางและวิธีการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อหาทางออกของปัญหา และหามาตรการรองรับ หากเป็นเรื่องไม่สามารถที่จะแก้ไขได้

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาจากแบบสอบถาม

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนครัวเรือน ในพื้นที่บ้านฮวก หมู่ที่ 3 ต.ภูซาง กิ่ง อ.ภูซาง จ.พะเยา จำนวน 200 ครัวเรือน

3.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ข้อมูลแสดงความคิดเห็นภายหลังการเปิดตลาดการค้าชายแดน ไทย-ลาว

3.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน) n=200	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	124	61.8
หญิง	76	38.2
อายุ		
15-35 ปี	62	31.1
36-60 ปี	102	51.3
มากกว่า 60ปี	35	17.6
*ไม่ได้ข้อมูล 1 คน		

รายได้

ต่ำกว่า 3,000 บาท	76	38.0
3,001 - 6,000 บาท	95	47.5
6,001 - 9,000 บาท	18	9.0
9,001- 12,000 บาท	6	3.0
มากกว่า 12,000 บาท	5	2.5

(รายได้ต่ำที่สุด 1,000บาท / เดือน

รายได้มากที่สุด 17,000 บาท /เดือน)

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน(คน) n=200	ร้อยละ
วุฒิการศึกษา		
ไม่ได้เรียน	65	33.0
ประถมศึกษา	87	44.2
มัธยมศึกษา	36	18.3
อนุปริญญา	8	4.0
ปริญญาตรี	1	0.5
* ไม่ได้ข้อมูล 3 คน		
อาชีพ		
เกษตรกรรวม	77	38.7
รับจ้าง	27	13.5
ค้าขาย	44	22.1
แม่บ้าน	22	11.1
รับราชการ	4	2.0
นักเรียน / นักศึกษา	22	11.1
อื่นๆ (หมอสู่ขวัญ,ว่างงาน)	3	1.5
* ไม่ได้ข้อมูล 1 คน		

จากตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 61.8 เป็นเพศชาย ร้อยละ 51.3 มีอายุระหว่าง 36-60 ปี และร้อยละ 31.1 มีอายุระหว่าง 15 - 35 ปี ส่วนเรื่องรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ร้อยละ 47.5 มีรายได้อยู่ในช่วง ในช่วง 3,001 - 6,000 บาท และ ร้อยละ 38.0 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 3,000 บาท ส่วนด้านการศึกษา ร้อยละ 44.2 มีวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา และร้อยละ 33.0 ไม่ได้รับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 38.7 ประกอบอาชีพเกษตรกร และร้อยละ 22.1 ประกอบอาชีพค้าขาย

3.2 ข้อมูลแสดงความคิดเห็น ภายหลังจากมีการเปิดตลาดการค้าชายแดน ไทย – ลาว

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ในการแสดงความคิดเห็นต่อผลกระทบทางสุขภาพ ด้านร่างกาย จำแนกตามการแสดงความคิดเห็น

ผลกระทบทางสุขภาพ ด้านร่างกาย	ความคิดเห็น		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แสดง ความคิดเห็น
	จำนวน n =200 (ร้อยละ)		
1. ผู้คนมีโอกาสติดโรคติดต่อมากขึ้น*	63 (31.5)	102 (51.0)	35 (17.5)
2. มีสมาชิกในครอบครัว เจ็บป่วยเป็นโรคฉี่หนูโรค *	53 (26.5)	131 (65.5)	16 (8.0)
3. มีสมาชิกในครอบครัว เจ็บป่วยเป็นโรคมาลาเรีย*	73 (36.5)	108 (54.0)	19 (9.5)
4. มีความเสี่ยง ต่อการเกิดโรคอุจจาระร่วงในชุมชนมากขึ้น*	61 (30.5)	116 (58.0)	23 (11.5)
5. มีความเสี่ยง ต่อการเกิดโรคติดต่อในระบบทางเดินหายใจมากขึ้น*	75 (37.5)	104 (52.0)	21 (10.5)
6. เนื่องจากมีโอกาสเจอผู้คนมาก ทำให้ภูมิคุ้มกันโรคมากขึ้น	104 (52.0)	82 (41.0)	14 (7.0)

หมายเหตุ * = ผลกระทบเชิงลบ

จากตารางที่ 2 หลังจากการ เปิดตลาดการค้าชายแดน ไทย – ลาว พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 36.5 มีสมาชิกในครอบครัวเคยป่วยเป็นโรคมาลาเรีย และร้อยละ 26.5 มีสมาชิกในครอบครัวเคยป่วยเป็นโรคฉี่หนูโรค ร้อยละ 31.5 เห็นด้วยว่าผู้คนมีโอกาสติดโรคติดต่อมากขึ้น ร้อยละ 37.5 เห็นด้วยว่าประชาชนมีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อในระบบทางเดินหายใจ และร้อยละ 30.5 เห็นด้วยว่ามีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคโรควิวโรคอุจจาระร่วงในชุมชนมากขึ้น

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ในการแสดงความคิดเห็นต่อผลกระทบทางสุขภาพ
ด้านจิตใจ จำแนกตามการแสดงความคิดเห็น

ผลกระทบทางสุขภาพ ด้านจิตใจ	ความคิดเห็น		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แสดง ความคิดเห็น
	จำนวน n =200 (ร้อยละ)		
1. มีความวิตกกังวลในเรื่องความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สิน *	72 (36.0)	105 (52.5)	23 (11.5)
2. มีความวิตกกังวลเรื่องความมั่นคงของ ชาติ และความไม่สงบตามแนวชายแดน *	74 (37.0)	104 (52.0)	22 (11.0)
3. มีความรู้สึกหงุดหงิดเมื่อมีคนพลุกพล่าน ในชุมชน *	62 (31.0)	112 (56.0)	26 (13.0)
4. ไม่พึงพอใจเมื่อมีรถมากขึ้น ทำให้เกิด ความไม่ปลอดภัยในชุมชน *	72 (36.0)	102 (51.0)	26 (13.0)
5. มีความรู้สึกสุขใจเมื่อคนเข้ามาในชุมชน มากขึ้น ส่งผลถึงรายได้ชุมชนที่มากขึ้น	127 (63.5)	65 (32.5)	8 (4.0)

หมายเหตุ * = ผลกระทบเชิงลบ

จากตารางที่ 3 กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 63.5 รู้สึกสุขใจที่มีคนเข้ามาในชุมชนมากขึ้น ส่งผลให้รายได้ในชุมชนมากขึ้น ร้อยละ 37.0 มีความวิตกกังวลเรื่องความมั่นคงของชาติและความไม่สงบตามแนวชายแดน ร้อยละ 36.0 มีความรู้สึกไม่พึงพอใจเมื่อมีรถมากขึ้นทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยในชุมชน และมีความวิตกกังวลในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และร้อยละ 31.0 รู้สึกหงุดหงิด เมื่อมีคนพลุกพล่านในชุมชน ในวันที่มีการเปิดตลาดการค้าชายแดน

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ในการแสดงความคิดเห็นต่อผลกระทบทางสุขภาพ
ด้านสังคม จำแนกตามการแสดงความคิดเห็น

ผลกระทบทางสุขภาพ ด้านสังคม	ความคิดเห็น		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แสดงความ ความคิดเห็น
	จำนวน n =200 (ร้อยละ)		
1.หลังจากเปิดตลาดการค้า การดำเนิน ชีวิตเปลี่ยนไป*	27 (13.5)	110 (55.0)	63 (31.5)
2.หลังจากเปิดตลาดการค้า พบปัญหา เสพติดในชุมชนมากขึ้น*	59 (29.5)	98 (49.0)	43 (21.5)
3.การเปิดตลาดการค้าทำให้มีสังคมกับ ผู้อื่นกว้างขวางยิ่งขึ้น	93 (46.5)	94 (47.0)	13 (6.5)
4.การเปิดตลาดการค้าทำให้มีการช่วย เหลือเกื้อกูลกันในสังคมลดลง *	66 (33.0)	117 (58.5)	17 (8.5)
5.การเปิดตลาดการค้าทำให้ชุมชนร่วมมือ กันค้าขาย	94 (47.0)	92 (46.0)	14 (7.0)
6.ความขัดแย้งในเรื่องการค้าชายแดน อาจจะส่งผลให้เกิดปัญหา ระหว่างประเทศได้*	63 (31.5)	116 (58.0)	21 (10.5)
7.ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการเสนอ นโยบายต่อการเปิดตลาดการค้าชายแดน	103 (51.5)	82 (41)	15 (7.5)

หมายเหตุ * = ผลกระทบเชิงลบ

จากตารางที่ 4 กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 51.5 เห็นด้วยว่าชุมชนควรมีส่วนร่วมในการเสนอ
นโยบายต่อการเปิดตลาดการค้าชายแดน และเห็นด้วยว่าการเปิดตลาดการค้าทำให้ชุมชนร่วมมือ
กันค้าขาย และการเปิดตลาดการค้าทำให้ประชาชนมีสังคมกว้างขวางขึ้นเท่าๆ กันคือ ร้อยละ 47 และ
46.5 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 29.5 และ 31.5 เห็นว่าการเปิดตลาดการค้า ทำให้เกิดปัญหา
ยาเสพติดในชุมชนมากขึ้น และความขัดแย้งในเรื่องการค้าชายแดนอาจจะส่งผล ให้เกิดปัญหา
ระหว่างประเทศได้

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ในการแสดงความคิดเห็นต่อผลกระทบทางสุขภาพ
ด้านจิตวิญญาณ จำแนกตามการแสดงความคิดเห็น

ผลกระทบทางสุขภาพ ด้านจิตวิญญาณ	ความคิดเห็น		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แสดงความ คิดเห็น
	จำนวน (n=200) (ร้อยละ)		
1. ภายหลังจากเปิดตลาดการค้าชายแดน ทำให้ผู้คนในสังคมแก่งแย่งชิงดีกัน *	59 (29.5)	119 (59.5)	22 (11.0)
2. การเปิดตลาดการค้าชายแดนทำให้คน ไปช่วยงานบุญในชุมชนน้อยลง *	55 (27.5)	120 (60)	25 (12.5)
3. รู้สึกไม่ชอบใจที่วันเปิดตลาดการค้าทำ ให้วัดกลายเป็นลานจอดรถ*	48 (24.0)	114 (57.0)	38 (19.0)
4. ตลาดการค้าทำให้วัฒนธรรมประเพณี ท้องถิ่นเปลี่ยนไป *	56 (28.0)	120 (60.0)	24 (12.0)
5. รู้สึกไม่ชอบใจที่ชุมชนถูกมองว่าเป็น แหล่งค้ายาเสพติด*	97 (48.5)	90 (45.0)	13 (6.5)
6. หลังจากเปิดตลาดการค้าทำให้สูญเสีย ทัศนียภาพที่สวยงาม เนื่องจากมีการ ทำลายทรัพยากรสิ่งแวดล้อม	67 (33.5)	97 (48.5)	36 (18.0)

หมายเหตุ * = ผลกระทบเชิงลบ

จากตารางที่ 5 กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 33.5 เห็นด้วยว่า หลังจากเปิดตลาดการค้า ทำให้สูญเสียทัศนียภาพที่สวยงาม เนื่องจากมีการทำลายทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เห็นด้วยว่าภายหลังจากเปิดตลาดการค้าชายแดน ทำให้ผู้คนในสังคมแก่งแย่งชิงดีกัน ทำให้วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเปลี่ยนไป และ ทำให้คนไปช่วยงานบุญในชุมชนน้อยลง ในระดับที่ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 29.5 ร้อยละ 28.0 และ 27.5 ตามลำดับ ทั้งนี้ในประเด็นเรื่องยาเสพติด กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยในระดับใกล้เคียงกันว่ารู้สึกไม่ชอบใจที่ชุมชนถูกมองว่าเป็นแหล่งค้ายาเสพติด คือ ร้อยละ 48.5 และ ร้อยละ 45.0 ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาจากการจัดเวทีประชาคม

การจัดเวทีประชาคมระดมความคิดเห็นในหัวข้อ “ผลกระทบทางสุขภาพของประชาชนจากการเปิดตลาดการค้าชายแดนไทย – ลาว ” ภายในบริเวณ ตลาดการค้าชายแดน ไทย – ลาว บ้านฮวก ตำบลภูซาง กิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ในวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ 2546 เวลา 13.30 - 16.00 น. ผู้ที่เข้าร่วมเวทีประชาคมระดมความคิดเห็นประกอบด้วย พระสงฆ์ เจ้าหน้าที่ สาธารณสุข เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ นักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการค้าชายแดนไทยลาว คณะครูและนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนบ้านฮวก ครูชายแดน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ประชาชนที่อาศัยอยู่แนวชายแดนไทย – ลาว ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวก สื่อสารมวลชน และผู้ที่สนใจรวมจำนวนทั้งสิ้น 120 ท่าน ผู้ศึกษาได้นำเสนอข้อมูลจากการจัดเวทีประชาคม แยกตามประเด็นสำคัญดังนี้

4.1 ภาวะสุขภาพของประชาชนบ้านฮวก

บุคลากรทางด้านสาธารณสุข ได้นำเสนอ สถานะสุขภาพ ของประชาชนจากสปป.ลาว และข้อมูลสุขภาพของประชาชนบ้านฮวก ว่าโรคที่เป็นปัญหามากในบ้านฮวก คือโรคระบบทางเดินหายใจ รองลงมาคือระบบทางเดินอาหารและโรคมาลาเรียที่ยังเป็นปัญหาของบ้านฮวก มาโดยตลอด ซึ่งสอดคล้องกับโรคที่ประชาชนจากสปป.ลาว เข้ามารับบริการทางสุขภาพที่โรงพยาบาลเชียงคำ ในแผนกผู้ป่วยนอก โรคที่เป็นมากที่สุดคือ โรคระบบทางเดินอาหาร เช่น โรคอุจจาระร่วง ปวดท้อง เนื่องจากการรับประทานอาหารและการสุขาภิบาลยังมีปัญหา และการสาธารณสุขยังมีขีดความสามารถจำกัด รองลงมาคือโรคระบบทางเดินหายใจ เช่น ปอดบวม ปอดอักเสบในเด็ก ส่วนผู้ใหญ่จะพบโรควัณโรค และมะเร็งปอด เนื่องจากประชาชนจากสปป.ลาว ยังนิยมสูบบุหรี่ และโรคที่เป็นมากเป็นอันดับสาม คือโรคผิวหนัง เช่น หิด เชื้อรา และโรคเรื้อนเนื่องจากสุขนิสัยของประชาชนจากสปป.ลาวยังไม่ดีเท่าที่ควร ส่วนโรคที่ประชาชนจากสปป.ลาว เข้ามารับบริการทางสุขภาพที่โรงพยาบาลเชียงคำในแผนกผู้ป่วยในมากที่สุดคือ โรคระบบทางเดินหายใจ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการติดเชื้อที่ปอดในเด็ก ส่วนใหญ่ที่มาโรงพยาบาล มักจะมีอาการหนัก รองลงมาคือโรคติดเชื้อในระบบทางเดินอาหาร และที่พบมากเป็นอันดับสาม คือ การติดเชื้อในกระแสโลหิต สาเหตุเนื่องจากการติดเชื้อจากระบบอื่นมาก่อน ซึ่งส่วนใหญ่จะมาเมื่ออาการหนักและมักเสียชีวิตในที่สุด

จากเวทีประชาคม ส่วนใหญ่มองปัญหาสุขภาพของประชาชนบ้านฮวก และประชาชนจากสปป.ลาวว่ามีปัญหาสุขภาพที่คล้ายกัน กล่าวคือ ยังมีโรคติดต่อชายแดน เช่น โรคมาลาเรีย โรควัณโรค โรคติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจ และโรคติดเชื้อในระบบทางเดินอาหาร เหมือนกัน

แต่ต่างกันว่าประเทศไทยมี การสาธารณสุขที่พัฒนามากกว่า จึงทำให้อัตราการป่วยใน โรคดังกล่าว ในปริมาณที่น้อยกว่า แต่ก็นับว่า โรคเหล่านี้ยังเป็น ปัญหาทางสาธารณสุขของประเทศไทย และ จำเป็นต้องหามาตรการในการควบคุม โรคที่มีประสิทธิภาพ

4.2 ปัญหาที่พบจากการเปิดตลาดการค้าชายแดนไทย – ลาว

4.2.1 โรคติดต่อชายแดน

บุคลากรทางด้านสาธารณสุข ท่านหนึ่ง ได้แสดงความคิดเห็นว่า โรคติดต่อชายแดน เช่น โรคมาลาเรีย โรคฉี่หนู โรค และ โรคอุจจาระร่วงที่ ยังเป็นปัญหาในพื้นที่บ้านฮวก น่าจะมีสาเหตุ มาจาก การเปิดการค้าชายแดนไทย – ลาว เนื่องจาก มีคนเข้าออกชุมชน มากในแต่ละวัน ประกอบ กับไม่มีการคัดกรองโรค จึงไม่สามารถควบคุม โรคดังกล่าวได้

“...ประชาชนไทย บ้านฮวก กับประชาชนจากสปป.ลาว บ้านปางมอญ มีลักษณะทั่วไป คล้ายกัน เพียงแต่บ้านเรา การสาธารณสุขยังดีกว่าทางโน้นมาก เป็นไปได้ว่า โรคที่เรา เป็นกันอยู่ อาจจะเป็นมาจากการเข้ามาของคนทางโน้น...”

บุคลากรทางสาธารณสุข

ตัวแทนประชาชนบ้านฮวก 4 ท่านเห็นด้วยกับบุคลากรสาธารณสุข โดยให้เหตุผล สนับสนุนว่า มีประชาชนบ้านฮวกป่วยเป็น โรคมาลาเรีย และฉี่หนู โรคกันมาก ภายหลังจากที่มีการเปิด ตลาดการค้า และส่วนใหญ่คนที่ป่วย จะเป็นผู้ที่ ประกอบอาชีพตามแนวชายแดน และแสดง ความห่วงใยว่า การเปิดตลาดการค้าทำให้คนเข้าออกชุมชนมากขึ้น ต้องการให้มีการคัดกรองโรค และมีการเจาะเลือดหาเชื้อมาลาเรีย ทุกวันที่มีการเปิดตลาดการค้าชายแดน

“... โรคมาลาเรีย เมื่อก่อนเป็นกันเยอะ บ้านไหนก็เป็น ตอนนี้ก็ยังมีพบอยู่ ลูกก็เคยเป็น.”

ประชาชนบ้านฮวก

“...มีการเปิดชายแดน ในปี 2330 จากนั้น ปี 2532 บ้านฮวก เริ่มมีคนตายด้วย โรค มาลาเรีย ประมาณ 5 ปีก่อน จะมีเจ้าหน้าที่จาก มาลาเรีย เขต 8 มาตรวจเลือดที่ด่าน ผม เคยไปช่วยตรวจ 300 คน พบเชื้อ 19 คน แต่ตอนนี้ ไม่มีการตรวจเลย...ไม่รู้ว่าทำไม เหมือนกัน “

อสม.ต.ภูซาง

ตัวแทนประชาชนบ้านฮวก มีความตระหนักดีว่า หากมีการขยายตัวของตลาดการค้าชายแดน จะมีการไหลเวียนของประชากรเข้ามาในพื้นที่มาก จะมีเงินหมุนเวียนในชุมชนดีขึ้น ที่ดินราคาแพงขึ้น และมีความวิตกกังวลโรคติดต่อชายแดน ที่อาจจะเกิดขึ้น ว่าถ้าหากเกิดโรคระบาดขึ้นในชุมชน ก็จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในชุมชนโดยตรง

“...บ้านเราเป็นเมืองท่องเที่ยว ถ้าเกิดโรคระบาด ใครเค้าจะมาซื้อมาเที่ยว.. ”

ผู้ประกอบการค้าในชุมชนบ้านฮวก

“...พูดถึงโรคนั้นก็น่ากลัวหมด ถ้ามีแล้วแต่ก็กลัวก็ไม่ต้องหากินอะไร ความจริงโรคที่เรากลัว มันสามารถป้องกันได้...ถ้ามีการเฝ้าระวังที่ดี หากมีความร่วมมือจากทุกฝ่ายก็น่าจะเป็นผลดีกับการเปิดตลาดการค้าชายแดน และเศรษฐกิจบ้านฮวกของเรา... ”

อสม.ต.ภูซาง

“... อย่างโรคที่เกิดใหม่ และอันตรายมาก ๆ อย่างโรคซาร์ส (SARS) ถ้าเกิดที่บ้านฮวกคงตายกันหมด เพราะทุกคนมีแต่ค้าขาย ไม่ค่อยได้ระวังตัวกันเลย อย่างตัวข้าเจ้าของอยู่กับที่ คนเข้ามาที่ร้านเยอะ ในแต่ละวัน ยิ่งวันเปิดตลาดไม่รู้ใครเป็นใครแล้วใครเป็นโรคนั้น มีแต่โรคที่เดินมาหา... คิดแล้ว น่ากลัวมาก...”

ผู้ประกอบการค้าผ้าทอพื้นเมืองบ้านฮวก

บุคลากรทางด้านสาธารณสุข ยังกล่าวอีกว่าโรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น อาจจะไม่ใช่มียังเพียงคนเป็นที่พาหะ อาจจะเป็นสัตว์ หรือสิ่งของ เช่น สัตว์ป่า หรือของป่า อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพได้ และใน กิ่งอำเภอ ภูซาง ยังเป็นพื้นที่ ที่มีการระบาดของโรคทริคิโนซิส สูงสุดในเขตภาคเหนือตอนบน หมู่บ้านที่มีการระบาดของโรคนี้ คือ ตำบลทุ่งกล้วย ซึ่งเป็นตำบลที่อยู่ติดกับ ตำบลภูซาง ในทิสได้ และเป็น ตำบลหนึ่งที่มีอาณาเขตติดต่อกับ สปป.ลาว และได้มีการสอบสวนโรคจากกองควบคุมโรคติดต่อในปี พศ.2545 และเมื่อประมาณ 10 ปี ที่ผ่านมาพบการระบาดของโรคแอนแทรกซ์ในอำเภอ เชียงคำ

“... สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือ สัตว์ป่า ที่อยู่ในป่า เพราะในป่ามีเชื้อโรคนานาอย่าง เป็นพิษ ถ้าหากมากิน อาจเป็นอันตรายถึงชีวิตได้ บ้านเรามีเนื้อสัตว์ที่น่ากิน มีประโยชน์มากมาย และเพียงพออยู่แล้ว ถ้าไม่กิน ก็จะไม่มีคนล่า หรือนำมาขาย สัตว์ป่าก็จะมีเหลืออยู่ในป่ามากขึ้น...”

บุคลากรจากกรมป่าไม้

“...ปัญหาในพื้นที่ของ ต.ภูซาง คือ โรคพยาธิ ทริคิโนสิส ซึ่งเป็นพยาธิที่อยู่ในตัวหมู เขาจะมีอาการไข้สูง ปวดกล้ามเนื้อ อย่างรุนแรง บางคนช็อค และเสียชีวิตทันที สำหรับ วัว ควาย ต้องระวังโรค แอนแทรกซ์ เพราะโรคนี้เคยระบาด ที่เชียงคำเมื่อ 10 ปีที่แล้ว สัตว์ป่าที่เข้ามา ควรระวัง ถ้ากินควรกินสุก อย่างโรค SARS ยังไม่ทราบที่มาว่ามาจากไหน ...”

บุคลากรทางสาธารณสุข

4.2.2 สถานบริการทางสุขภาพตามบริเวณแนวชายแดนของไทย ต้องแบกรับค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น

บุคลากรทางด้านสาธารณสุข ท่านหนึ่ง ชี้แจงว่า ปัญหาที่พบอีกอย่างคือ ประชาชนจากสปป.ลาว เลือกที่จะเข้ารับบริการทางสุขภาพที่ โรงพยาบาลเชียงคำ ที่มีระยะทางห่างจากจุดผ่อนปรน เกือบ 40 กิโลเมตร มากกว่าเข้ารับบริการที่สถานีอนามัยบ้านฮวก ซึ่งมีระยะห่างจากจุดผ่อนปรนเพียง 2.5 กิโลเมตร ซึ่งโรคที่ไปเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลเชียงคำ สามารถตรวจที่สถานีอนามัยบ้านฮวกได้ ทำให้เพิ่มภาระงานของเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล เพราะแทนที่จะใช้เวลาในการตรวจผู้ที่มีอาการหนัก หรือมีเวลาในการตรวจอย่างละเอียด เพื่อให้การทำงานที่ดีมีประสิทธิภาพ และการเข้ามาใช้บริการของประชาชนจากสปป.ลาว โดยไม่ผ่านการคัดกรองโรค ก็อาจจะสามารถนำโรคระบาด หรือ โรคติดต่อที่ร้ายแรงไปแพร่ระบาดในวงกว้าง และปัญหาการเข้ามาใช้บริการทางสาธารณสุขของประชาชนจากสปป.ลาว ยังได้สร้างความเดือดร้อนให้กับหน่วยงานสาธารณสุขที่อยู่บริเวณ ชายแดน คือ เรื่องค่าใช้จ่าย ที่รัฐต้องสูญเสียในปริมาณที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี ทั้งนี้เนื่องจากการเข้ามาใช้บริการของประชาชนจากสปป.ลาว ที่เพิ่มมากขึ้นและส่วนใหญ่มองจะไม่สามารถชำระค่าบริการทางสุขภาพของตนเองได้ ยิ่งในปัจจุบันสถานบริการทางสาธารณสุขของไทยต่างอยู่ในโครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า(โครงการ 30 บาท รักษา ทุกโรค) รายได้หลักของสถานประกอบการคือ รายได้ต่อหัวของสมาชิกบัตรทอง ในโครงการ 30 บาท จึงทำให้สถานบริการของไทย ต้องประสบปัญหาขาดทุนมากขึ้น

“...โรค 80% สามารถตรวจที่อนามัยบ้านฮวกได้ ส่วนใหญ่มองข้ามศักยภาพ ของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย โรคต่างๆ เขาสามารถทำได้ เพราะยาทุกอย่างที่โน่น ที่นี้ก็มี ถ้าผู้ป่วยหนักก็ส่งต่อ เพราะบางคนก็นำโรคไปแพร่ขณะรอตรวจ ซึ่งเรื่องนี้ต้องหาวิธีแก้ไข ...”

บุคลากรทางสาธารณสุข

“...โรงพยาบาลเชียงคำ มีการสูญเสียรายได้กับการเข้ามาให้บริการของพี่น้องชาวลาว มากขึ้น ในปี 2542 เราให้การรักษาแบบให้ฟรี ประมาณ 2 แสนบาท ปี 2545 ฟรี ประมาณ 8 แสนบาท และในปี 2546 เพียงแค่ครึ่งปี เราสูญเสียเงินไปแล้วกว่า ล้านบาท แต่เนื่องจากสิทธิมนุษยชน เราจึงไม่อาจจะทำอะไรได้ คนลาวอาจจะได้รับข้อมูลว่า ถ้าหากบอกว่าไม่มีเงิน ก็ไม่ต้องจ่ายก็ได้...”

บุคคลากรทางสาธารณสุข

“อาจจะเป็นเรื่องผลประโยชน์ พวกวีรถน้อย (รถโดยสาร ไทย -ลาว) เขาจะไปปรับ ถึงที่ แล้วไปส่งโรงพยาบาลเชียงคำเลย เพราะจะได้เงินเหมา มากถึง 300 บาท ต่อเที่ยว ”

บุคคลากรทางสาธารณสุข

แต่ก็มีตัวแทนประชาชนบ้านฮวก และตัวแทนผู้ประกอบการรถโดยสารชี้แจง ในเรื่องนี้ ว่า การเลือกเข้ารับบริการทางด้านสุขภาพ ของประชาชนจาก สปป.ลาว นั้นเป็นเพราะความต้องการ ของประชาชนจาก สปป.ลาว เพราะสภาพลักษณะของสถานีนอนามัยของสปป.ลาว นั้นไม่ดี เมื่อเจ็บป่วย จึงมักเลือกที่จะรักษาที่โรงพยาบาลมากกว่า

“...คนลาวถ้าเป็นหนักๆ เขาจะไปโรงพยาบาล เขาจะไม่คิดถึงนอนามัยเลย เพราะว่าการ รับรู้เรื่อง สถานีนอนามัย ของคนไทย กับคนลาวมันไม่เหมือนกัน คนไทยมองสถานีนอนามัยว่าสำคัญ แต่ลาวมองว่าสถานีนอนามัยของลาว ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ประโยชน์ ไม่มีคุณค่า เพราะ โรงพยาบาลของเขา เทียบสถานีนอนามัยบ้านฮวก ของเราไม่ได้เลย...”

ผู้ประกอบการรถโดยสาร

“...สำหรับในกรณีที่ว่า รถน้อยเข้าไปปรับคนลาว แล้วไปเชียงคำเลย ความจริงแล้ว เป็นจุดประสงค์ เป็นความต้องการของเขา ...”

ผู้ประกอบการรถโดยสาร

4.2.3 ปัญหาเรื่องขยะ

ตัวแทนประชาชนบ้านฮวก 3 ท่าน กล่าวถึงเรื่องขยะ ว่าบ้านฮวกเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ประกอบกับเปิดตลาดการค้าชายแดนไทย – ลาว ทุกวัน ที่ 10 และ 30 ของเดือน จึงทำให้มีปริมาณ ขยะมาก แต่ไม่มีการกำจัดขยะในชุมชน โดยแต่ละครัวเรือนต้องจัดการขยะของตนเอง ซึ่ง สร้างความลำบาก ในการกำจัด เพราะการกำจัดในแต่ละวิธีนั้น ได้ทำลายสภาวะแวดล้อม เช่น การเผาทำให้เกิดมลพิษ ทางกลิ่น บางคนได้ทิ้งขยะลงแม่น้ำ ทำให้แม่น้ำเน่าเสีย ส่งกลิ่นรบกวน

ส่วนขยะเปียก จากวันที่มีตลาดการค้า ก็ส่งกลิ่นเน่าเหม็น สร้างความรำคาญ แก่ผู้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียง และขยะยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ร้าย และพาหะนำโรคต่างๆ ตัวแทนประชาชนบ้านฮวก ท่านหนึ่งกล่าวว่า ยังเป็นการสร้างภาวะเครียดให้กับประชาชนอีกด้วย เนื่องจากบ้านฮวก เป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญ ขยะจึงมีผลกระทบในทุกๆ ด้าน ทั้งมีผลต่อทางด้านสุขภาพ เศรษฐกิจชุมชน และสิ่งแวดล้อม จึงต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หามาตรการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

“...เราอยู่ที่นี้ก็รู้ว่า ตามร่องน้ำรอบตลาดนัด บางทีก็ไม่มีคนทำความสะอาด หรืออาจจะมีคนทำ แต่มันไม่ทั่วถึง ไปดูเต๊อะ ถึงขยะก็มีแต่ไ้ขุย เพราะว่าไม่มีคนมาดูแลมากว่า ปล่อยทิ้งไว้ ฝนตกลงมาน้ำขัง ยุงก็ไปไข่...”

ผู้ประกอบการค้าผ้าทอพื้นเมืองบ้านฮวก

หลังจากนั้น ก็มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อบต.ภูซาง หน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ ก็ยอมรับปัญหา และชี้แจงว่า มีนโยบายในการกำจัดขยะในเขตบ้านฮวกอยู่แล้ว แต่ที่ผ่านมาคณะกรรมการหมู่บ้านฮวก ไม่เคยทำแผนงานเรื่องขยะเลย ทั้งที่ปัญหาขยะเป็นปัญหาใหญ่ในชุมชน โดยมีการมอบหมายให้ชุมชนบ้านฮวก หาสถานที่จัดเก็บขยะ แล้วทำโครงการส่ง อบต. จะทำการพิจารณาให้ดำเนินการอย่างเร่งด่วน และบุคลากรทางด้านสาธารณสุข ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า เรื่องขยะเป็นปัญหาใหญ่ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากหน่วยงาน หลายๆ ฝ่าย เพื่อจะได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา และเลือกวิธีการกำจัดขยะ ที่ดีมีประสิทธิภาพ และประหยัด มีคุณภาพสูงสุด ทำลายสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ควรให้หน่วยงานสาธารณสุข และ คณะครูจาก โรงเรียนบ้านฮวก มาร่วมด้วย เนื่องจากทางโรงเรียน มีประสบการณ์ในการทำโครงการธนาคาร ขยะ ซึ่งประสบความสำเร็จในโครงการนี้ และมีชื่อเสียงมาก ในระดับอำเภอ ซึ่งในเวทีประชาคม อบต.ภูซาง ก็รับปัญหานี้ และจะหามาตรการในการแก้ไขปัญหาต่อไป

4.3 การกำหนดขอบเขต และแนวทางในการศึกษาผลกระทบทางสุขภาพ ของประชาชน จากการเปิดตลาดค้าชายแดนไทย-ลาว ณ จุดผ่อนปรนบ้านฮวก

4.3.1 ปัญหาเรื่องโรคติดต่อชายแดน

จากเวทีประชาคม บุคลากรทางด้านสาธารณสุขท่านหนึ่ง กล่าวว่าโรคต่างๆ ไม่ใช่ จะมีแต่คนที่เป็นพาหะเท่านั้น โรคบางชนิดอาจจะติดต่อได้โดย คน สัตว์ และสิ่งของ ฉะนั้นจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในการเฝ้าระวังป้องกันโรค ไม่ให้ระบาดในพื้นที่ชายแดน และขยายวงกว้างไปยังพื้นที่ใกล้เคียง จากจำนวนผู้เข้าร่วมเวทีประชาคม ทั้งสิ้น 120 ท่าน มีตัวแทน

ประชาชนบ้านฮวก 7 ท่าน และผู้มีส่วนร่วมสำคัญ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 10 ท่าน ได้นำเสนอมาตรการในการควบคุม และป้องกัน โรคติดต่อชายแดน ดังวิธีการต่อไปนี้

1) ให้มีการคัดกรองโรคมาลาเรีย ในวันที่เปิดตลาดการค้า

ตัวแทนประชาชนบ้านฮวกทั้ง 7 ท่าน เสนอให้มีการตรวจโรคติดต่อชายแดน ซึ่งโรคที่เป็นปัญหาในพื้นที่ คือโรคมาลาเรีย ตัวแทนประชาชนให้เหตุผลว่า เมื่อไม่มีการตรวจโรค ก็ไม่สามารถรู้ว่าใครเป็นพาหะนำโรค และใครที่เป็นโรคก็ควรจะได้รับ การรักษา เพื่อที่จะสามารถเป็นแนวทางในการควบคุมการแพร่เชื้อมาลาเรียได้ เนื่องจากในอดีตจะมีเจ้าหน้าที่จากศูนย์มาลาเรีย เขต 8 มาให้บริการเจาะเลือด ตรวจหาเชื้อมาลาเรีย สำหรับผู้ผ่านแดน ในวันที่เปิดตลาดการค้า ทุกวันที่ 10 และ 30 ของเดือน เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการค้า และประชาชนบ้านฮวก ที่จะปลอดภัย จากโรคติดต่อชายแดน

“...อยากให้เจ้าหน้าที่มาลาเรีย มาตรวจเลือดทุกคน คนที่มีเชื้อ ทางเราก็จะมีรายชื่อ ก็ไม่ให้เข้ามา...”

ประชาชนบ้านฮวก

“...ควรเจาะมาลาเรีย ทุกวันที่มีตลาดนัด คนที่เข้าลาวบ่อยๆ กับเจ้าหน้าที่ ที่ประจำอยู่ที่ด่านควร มีการตรวจร่างกายด้วย...”

ประชาชนบ้านฮวก

2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการควบคุมโรคติดต่อชายแดน

ตัวแทนประชาชนบ้านฮวก 2 ท่านให้ข้อมูลว่า จะมีประชาชนจากสปป.ลาวเข้ามาพักในบ้านฮวก เป็นประจำเกือบทุกวัน ทั้งนี้เนื่องจาก บ้านฮวก ของไทย กับบ้านปางมอญ ของสปป.ลาวนั้น ต่างเป็นชุมชนเล็กๆ ที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันมาเป็นเวลานาน มีความผูกพันเสมือนญาติ ในแต่ละวันจะมีการไปมาหาสู่กันตลอดเวลา และไม่สามารถรู้ว่า ประชาชนจากสปป.ลาวจะพักอยู่บ้านใครบ้าง ฉะนั้นประชาชนบ้านฮวกจึงจำเป็นต้องให้การดูแลประชาชนจากสปป.ลาวในฐานะเจ้าบ้านที่ดี เพื่อเป็นการควบคุมและป้องกัน โรคติดต่อชายแดนอีกทางหนึ่ง

“โรคภัยไข้เจ็บ เป็นส่วนที่เราไม่รู้ ว่ามาจากส่วนไหน เราทุกคนต้องเป็นหูเป็นตา ”

พระสงฆ์

“...คนลาวมานอนบ้านฮวก อยู่ตลอดเวลา ยิ่งวันเปิดตลาดนัด คนลาวจะมาพักเยอะ เวลา มาพักบ้านใคร แล้วบ่มีมุ้ง ยุงก็กัดเขา แล้วมากัดเราก็คือ เราก็อาจจะติด โรคกับเขาได้”

ประชาชนบ้านฮวก

“...เรื่องการดูแลคนลาว เนื่องจากพี่น้องชาวลาว บางครั้งต้องนอนพักฝั่งไทย เราควรจะดูแลเขาด้วย ควรสอดส่องดูแลเพื่อน ถ้ามานอนที่บ้าน ก็หามุ้งมากางให้ เพราะถือว่าเป็นการป้องกันตัวเองไปในตัว...”

ผู้นำชุมชนบ้านฮวก

3) ให้มีระบบคัดกรองโรคที่สถานีนามัยบ้านฮวก

จากเวทีประชาคม บุคลากรทางด้านสาธารณสุข ท่านหนึ่งได้ชี้แจงว่า มีประชาชนจากสปป.ลาวเข้ามาใช้บริการจากสถานบริการทางด้านสุขภาพของไทยเพิ่มมากขึ้น และนิยมไปโรงพยาบาลเชียงคำมากกว่าสถานีนามัยบ้านฮวก ทั้งที่โรคที่เป็นน้อยๆ สามารถรักษาได้ที่สถานีนามัย ซึ่งบุคลากรทางด้านสาธารณสุข แสดงความคิดเห็นจากสถานการณ์ นี้ว่า อาจจะเป็นการแพร่โรคระบาดไปยังพื้นที่ใกล้เคียง และตัวแทนประชาชนบ้านฮวก 5 ท่าน เสนอให้ ผู้ป่วยจากสปป.ลาว ทุกคนต้องมาตรวจที่สถานีนามัยบ้านฮวก ให้สถานีนามัยบ้านฮวกเป็นด่านแรกในการเข้ารับบริการทางด้านสุขภาพ เพื่อที่จะได้คัดกรองโรค หากมีอาการหนักให้ส่งไปรักษาต่อที่โรงพยาบาลเชียงคำ ทั้งนี้อาจจำเป็นต้องมีใบส่งตัวเพื่อไปรักษาต่อที่ออกจากสถานีนามัยบ้านฮวกทุกราย ซึ่งทางโรงพยาบาลเชียงคำ และสถานีนามัยบ้านฮวก จะต้องมีมาตรการ และแนวทางปฏิบัติให้ไปในทิศทางเดียวกัน

“...โรคที่ประชาชนลาว เข้าไปตรวจใน โรงพยาบาลเชียงคำ 80% สามารถตรวจได้ที่สถานีนามัยบ้านฮวก บางโรคก็นำไปแพร่ ขณะรอตรวจ ต้องหาวิธีแก้ไข เพื่อให้ระบบการบริหารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ...”

บุคลากรทางด้านสาธารณสุข ก

“...อยากฝากทางหมอ ว่า ถ้าคนป่วยที่มาจากลาว ควรมาตรวจที่หมอ นามัยบ้านฮวก ก่อน ถ้ามีโรคก็จะไปไหนก็ไป แล้วแต่เจ้าหน้าที่ว่า...”

ประชาชนบ้านฮวก

“...มาตรการ ก็คือ ทางโรงพยาบาลเชียงคำ ต้องบอกคนป่วยว่าเจ็บป่วยเล็กน้อยอย่างนี้ ต้องไป สถานีนามัยบ้านฮวก โรงพยาบาลเชียงคำต้องไม่รับ แล้วเขาจะรู้ไปเอง ต่อไปก็จะเป็นการบอกต่อกันเองจากคนไข้ มาตรการนี้ น่าจะเป็นการปลอดภัย กว่าที่จะเอาวัน โรคไปแพร่เชื้อถึงเชียงคำ...”

ผู้ประกอบการค้าผ้าทอพื้นเมือง บ้านฮวก

4) ประชาสัมพันธ์ศักยภาพอนามัยบ้านฮวก

บุคลากรทางสาธารณสุข 2 ท่าน ได้แสดงความเห็นว่าสาเหตุหนึ่งของการเข้ารับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาล มากกว่าสถานอนามัยเนื่องจาก เรื่องผลประโยชน์ ของ ผู้ประกอบการเดินรถโดยสาร ไทย - ลาว เพราะรถโดยสาร สามารถเข้าไปรับผู้ป่วยเป็นด่านแรก แต่ตัวแทนผู้ประกอบการเดินรถโดยสาร ไทย - ลาว ให้เหตุผลว่าประชาชนจากสปป.ลาว ไม่เชื่อมั่นศักยภาพของสถานอนามัย เนื่องจากภาพลักษณ์สถานอนามัยของสปป.ลาวไม่ดี และการเลือกเข้ารับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลเชียงคำ เป็นความต้องการของประชาชนจากสปป.ลาวเอง ตัวแทนประชาชนบ้านฮวก 2 ท่านให้ข้อเสนอ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ว่าควรมีการประชาสัมพันธ์ศักยภาพของเจ้าหน้าที่จากสถานอนามัย ให้ประชาชนจากสปป.ลาวรับทราบ และ ควรให้ความรู้ และขอความร่วมมือแก่ผู้ประกอบการเดินรถโดยสาร ไทย - ลาว เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดต่อชายแดน ทั้งนี้ทางโรงพยาบาล และสถานอนามัยจำเป็นต้องมีมาตรการ และแนวทางในการปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

“...คนลาวถ้าเป็นหนักๆ เขาจะ ไปโรงพยาบาล เขาจะไม่คิดถึงอนามัยเลย เพราะว่าการรับรู้เรื่อง สถานอนามัย ของคนไทย กับคนลาวมัน ไม่เหมือนกัน คนไทยมองสถานอนามัยว่าสำคัญ แต่ลาวมองว่าสถานอนามัยของลาว ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ประโยชน์ ไม่มีคุณค่า เพราะ โรงพยาบาลของเขา เทียบสถานอนามัยบ้านฮวก ของเราไม่ได้เลย...”

ตัวแทนผู้ประกอบการเดินรถโดยสาร ไทย - ลาว

“...คือต้องเป็นมาตรการว่าต้องผ่านสถานอนามัยบ้านฮวก ทุกคนก็จะเข้าใจ ก็ให้เริ่มต้นแบบนี้ก่อน น่าจะได้ผลมากกว่าที่จะไปพึ่งรถน้อย เพราะทุกคนก็จะมองเห็นรายได้ของตัวเองเป็นหลัก...”

ผู้ประกอบการค้าผ้าทอพื้นเมือง บ้านฮวก

“...ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนลาวรู้ อาจจะทำเป็นป้ายผ้าติดที่บริเวณหน้าสถานอนามัย หรือตรงด่านชายแดน ว่าต่อไปถ้าจะมาตรวจสุขภาพ ต้องผ่านการตรวจในขั้นแรก จากสถานอนามัยบ้านฮวกก่อนทุกครั้ง หากอาการหนักสมควรส่งต่อก็มีใบส่งตัวแนบไปด้วย ส่วนโรงพยาบาล ไม่ควรรับในกรณีป่วยไม่มาก...”

ประชาชนบ้านฮวก

“ควรมีการประชาสัมพันธ์ไปยังคนลาวเขาจะได้รู้ เพราะเขามองข้ามความสำคัญของสถานอนามัย”

ประชาชนบ้านฮวก

5) สร้างระบบคัดกรองโรคของด่านตรวจคนเข้าเมือง

จากเวทีประชาคม บุคลากรทางด้านสาธารณสุข ท่านหนึ่งได้ชี้แจงว่าในเขตพื้นที่ตำบลภูซาง มีการระบาดของโรคทริคิโนซิส เป็นประจำทุกปี โดยมีจำนวนผู้ป่วยมากที่สุดในเขตภาคเหนือตอนบน และในอดีตประมาณ 10 ปี อำเภอเชียงคำมีการระบาดของโรคแอนแทรกซ์ จึงมีข้อเสนอให้มีมาตรการควบคุมโรคที่ติดต่อกันสัตว์ โดยสร้างกฎบังคับ เกี่ยวกับการกักกันสัตว์ที่มีคุณภาพมาตรฐาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการควบคุมโรค นักการเมืองท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ได้ชี้แจงถึงนโยบาย การควบคุมโรคที่ติดต่อกันสัตว์ที่กำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้ และเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ เสนอให้ประชาชน ระมัดระวังการบริโภค สัตว์ป่า โดยเฉพาะซากสัตว์ เนื่องจากสัตว์ที่อยู่ในป่ามีเชื้อโรคหลายชนิด ที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพมนุษย์

“...ตอนนี้เรามี คอกพักสัตว์ 1 อาทิตย์ เพื่อสังเกตดูอาการ โดยมีเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ดูแลในเรื่องวัคซีนและเลือดตรวจโรค เมื่อสัตว์อยู่ในสภาพปกติ ไม่พบโรคถึงจะอนุญาตให้นำเข้าได้...”

นักการเมืองท้องถิ่น ต.ภูซาง

“...ตอนนี้เรามีนโยบายการดำเนินงานตาม พรบ.อบต.2537 เรื่องการควบคุมป้องกันโรค แต่ร่างระเบียบนี้ยังไม่ได้เสนอ) ในเรื่องสถานที่พักสัตว์ สำหรับบ้านฮวก มี 1 ที่เป็นของเอกชน ซึ่งขณะนี้กำลังดำเนินการอยู่ โดยประสานงานกับ หัวหน้าด่าน ทหารพราน และปศุสัตว์ แต่สถานที่พักสัตว์นี้ จะใช้สำหรับ วัว – ควาย เท่านั้น ...”

เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง

“...สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือ สัตว์ป่า ที่อยู่ในป่า เนื่องจากจะมีเชื้อโรคมก บางอย่างเป็นพิษ ถ้านำมากิน อาจส่งผลต่อสุขภาพ เนื้อสัตว์บ้านเรา ที่กินได้ และก็มีประโยชน์อยู่เยอะแยะมากมาย ถ้าเราไม่กินสัตว์ป่า ก็จะไม่มีคนจับมาขาย สัตว์ป่าก็จะคงเหลืออยู่ในป่ามากขึ้น...”

เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้

4.3.2 ปัญหาเรื่องขยะ

จากการจัดเวทีประชาคม ตัวแทนประชาชนบ้านฮวก 2 ท่าน ได้แสดงความคิดเห็นกับเรื่อง ขยะว่าปัจจุบัน ชาวบ้านเป็นทุกข์กับเรื่องขยะ เนื่องจากบ้านฮวก เป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีการเปิดตลาดการค้าชายแดนไทย – ลาว เดือนละ 2 ครั้ง จึงทำให้มีปริมาณขยะในชุมชนมาก แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ใดแก้ไขปัญหากำจัดขยะในชุมชน เพราะขยะเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อระบบ ทั้งทำให้เกิดปัญหากับสิ่งแวดล้อม มีผลต่อเศรษฐกิจชุมชน และมีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน

โดยตรง ตัวแทนประชาชนบ้านฮวก มีความต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แก้ไขเรื่องปัญหา
อย่างเร่งด่วน ซึ่งนักการเมืองท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ได้ชี้แจงว่า ชุมชน ไม่ได้เสนอ
โครงการขยะ ให้กับอบต. เรื่องการกำจัดขยะในชุมชนบ้าน ฮวก อยู่ในแผนงานของอบต.ภูซาง
แต่มีปัญหาในเรื่องการจัดหาสถานที่ ซึ่งชุมชนต้องเป็นฝ่ายรับผิดชอบในการหาสถานที่ในการ
จัดเก็บขยะ จากนั้นให้คณะกรรมการหมู่บ้านทำโครงการในเรื่องการจัดสรรงบประมาณในการ
ขุดบ่อขยะเสนอผ่าน สมาชิกอบต.เข้าสู่ อบต. เพื่อที่จะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป ทั้งนี้บุคลากร
สาธารณสุขในพื้นที่ เสนอให้ ทุกฝ่ายต้อง มีส่วนร่วม ในการดำเนินการร่วมกัน เนื่องจาก การกำจัด
ขยะมีหลายวิธี เช่น ขยะอ่อนส่ง ธนาคารขยะ สามารถใช้ประโยชน์จากขยะได้ และได้ร่วมเสนอ
มาตรการในการแก้ปัญหา ดังนี้

1) จัดหาที่พักขยะ

ตัวแทนประชาชนบ้านฮวก ขอความร่วมมือในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แก้ไขปัญหา
อย่างเร่งด่วน และนักการเมืองท้องถิ่น และองค์กรชุมชน ได้เสนอแนวทางปฏิบัติในขั้นต้น
คือ ชุมชนควรเร่งจัดหาสถานที่ในการจัดเก็บ ทำการกำจัดขยะแบบชั่วคราวก่อน และบ้านฮวก
ทั้ง 3 หมู่บ้านควรมีสถานที่จัดเก็บเพียงแห่งเดียว

“...บ้านฮวก มีขยะสะสมเยอะ ควรจะแก้ไขเฉพาะหน้าไปก่อน เพราะตอนนี้มีการทิ้ง
ขยะลงในแม่น้ำ ห้ามยัง ใจก็ไม่ฟังกันแล้ว...”

ประชาชนบ้านฮวก

“...อย่างที่ผมชี้แจงว่า คณะกรรมการหมู่บ้านที่อบต.แต่งตั้ง หมู่บ้านละ 15 คน เป็นคณะ
กรรมการจัดทำแผนของหมู่บ้าน ท่านไม่ได้เสนอแผนในการกำจัดขยะเลย ทั้งๆที่เป็น
ปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชนบ้านฮวกอยู่ แต่บ้านฮวกทุกหมู่ ควรมีที่ทิ้งขยะเพียงแห่ง
เดียว สรุปตอนนี้ คือหาสถานที่ให้ได้ก่อน...”

เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง

2) ประสานงานกับโรงเรียนบ้านฮวก “ร่วมโครงการธนาคารขยะ ”

เนื่องจากโรงเรียนบ้านฮวก ได้ทำโครงการธนาคาร ขยะ แล้วได้ผลดี นักการเมือง
ท้องถิ่น ได้แสดงความคิดเห็นต่อโครงการของโรงเรียนนี้ว่า หากนำมาขยายผล โดยอบต.
มีงบประมาณในการลงทุน คาดว่าจะแก้ปัญหาขยะได้อีกแนวทางหนึ่ง

“...เพราะที่โรงเรียนทำโครงการธนาคารขยะอยู่ แล้วได้ผลดีด้วย ดังมากในอำเภอ โดยทางโรงเรียน จะรับซื้อของเก่า ที่นักเรียนเอามาขาย แล้วทำการแยกขยะออกเป็นประเภทไว้ สามารถแยกขยะ ได้เป็น 4 ประเภท คือ 1.ขวด 2.โลหะ 3.พลาสติก 4.ขยะเปียก ...3ประเภทแรก สามารถนำมาหลอมใหม่ได้ ส่วนขยะเปียกสามารถนำไปหมักเป็นปุ๋ย เป็นเชื้อจุลินทรีย์ สามารถใช้ประโยชน์จากของที่เหลือใช้ มีประโยชน์ทั้งหมด ”

นักการเมืองท้องถิ่น

3) สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน

จากเวทีประชาคม บุคลากรจากทุกหน่วยงาน ได้แสดงความเห็นว่าปัญหาเรื่องขยะเป็นเรื่องใหญ่ และเป็น โอกาสดี ที่อบต.กำลังจะเข้ามาดูแลในเรื่องนี้ แต่ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้วย เช่น อาจจะมีการปรับพฤติกรรม เพื่อลดปริมาณขยะ มีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ในการวิเคราะห์ปัญหา เลือกดูว่าสิ่งไหนที่ทำแล้วประหยัด แล้วได้ผลดี ที่สุด

“...เรื่องขยะตอนนี้ อบต. กำลังจะเข้ามาดู ชาวบ้านก็ต้องช่วยกัน ต้องมีส่วนร่วม อย่างถึงขยะที่บริเวณตลาดนี้ ก็ยังไม่มีคนใช้ นั่นก็แสดงว่ามีกระบวนการเตรียมเอาไว้แล้ว ควรให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุข มาช่วยด้วย เพราะขั้นตอนการกำจัดขยะมันมีหลายวิธี เช่น ขยะพ่นส่ง ธนาคารขยะ และควรเชิญผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านฮวกมาร่วม เพราะว่าท่านมีประสบการณ์ตรงจากโครงการที่โรงเรียน...”

บุคลากรทางสาธารณสุข

4.3.3 ปัญหาการเข้ามารับบริการทางสุขภาพของประชาชนจากสปป.ลาว

จากเวทีประชาคมบุคลากรทางด้าน สาธารณ สุข ซึ่งแจ้งว่าปัจจุบันมีประชาชนจากสปป.ลาวเข้ามาใช้บริการทางด้านสุขภาพจากฝั่งไทย มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่โรงพยาบาลเชียงคำ นอกจากจะเป็นการเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคติดต่อชายแดนแล้ว และยังพบปัญหาการไม่สามารถชำระค่าบริการของประชาชนจากสปป.ลาว ทำให้โรงพยาบาลต้องสูญเสียงบประมาณในแต่ละปี เป็นจำนวนเงินที่สูงมาก ซึ่งงบประมาณในปัจจุบันเป็นงบที่ได้จากเงินรายหัว จาก โครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้าของประชาชน อำเภอเชียงคำ และกิ่งอำเภอภูซาง นับว่าเป็นปัญหาในการบริหารงบประมาณ เพิ่มภาระงานให้กับบุคลากรทางด้านสาธารณสุข และมีอัตราการครองเตียงที่สูงขึ้น เนื่องจากผู้ป่วยที่มาจากสปป.ลาวมักจะมาเมื่ออาการหนัก ต้องให้การดูแลอย่างใกล้ชิด และบางครั้งต้องอยู่ในแผนกผู้ป่วยวิกฤต รวมทั้งต้องมีค่าตรวจในห้องปฏิบัติการ และให้ยา ที่มีราคาแพง แต่ที่ผ่านมา ทางโรงพยาบาลไม่สามารถที่จะเก็บค่าบริการได้เลย บุคลากร

ทางด้านสาธารณสุข ได้แสดงความคิดเห็นว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนจากสปป.ลาว ไม่ชำระค่าบริการอาจจะเป็นเพราะ การได้รับข้อมูล ว่าหากบอกว่าไม่มี ก็ไม่ต้องจ่ายก็ได้ ตัวแทนประชาชนบ้านฮวกตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว และได้ร่วมเสนอมาตรการเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

“...คนลาวอาจรับข้อมูลว่าไม่จ่ายก็ได้ ตามหลักสิทธิมนุษยชน เราก็ต้องให้การรักษา ปฏิเสธไม่ได้ แต่การเบียดบังจากคนลาวที่โรงพยาบาลเชียงคำ ก็เท่ากับการเบียดบังงบประมาณของพี่น้องคนไทย ทั้งระบบ...”

บุคลากรทางด้านสาธารณสุข

1) ให้ความรู้และขอความร่วมมือผู้ประกอบการเดินรถโดยสาร ไทย -ลาว

จากเวทีประชาคม ต่างมีความคิดเห็น ว่า ผู้ประกอบการเดินรถโดยสาร ไทย -ลาว เป็นคนแรกที่เข้าไปรับผู้ป่วยจากสปป.ลาว อาจจะเป็นผู้ให้ข้อมูลว่าไม่ต้องจ่ายก็ได้ ฉะนั้นจึงต้องชี้แจงให้ผู้ประกอบการรับทราบที่มาของงบประมาณในปัจจุบัน

“...รถน้อยเห็นแก่เงิน แต่ไม่เห็นแก่ประเทศชาติ ท่านทำไมบ่กลัวฟ้อง...”

ประชาชนบ้านฮวก

“...รถน้อยรายได้ดีจริง แต่ไปดึงเงินของคนภูซาง คนเชียงคำ...การเบียดบังจากคนลาวที่โรงพยาบาลเชียงคำ ก็เท่ากับการเบียดบังงบประมาณของพี่น้องคนไทย ทั้งระบบ...”

บุคลากรทางด้านสาธารณสุข

2) ประชาสัมพันธ์ให้ใช้บริการที่สถานีอนามัยบ้านฮวก

บุคลากรทางด้านสาธารณสุข เสนอว่า ควรจะใช้แนวคิดสถานบริการสุขภาพที่ ใกล้บ้าน ใกล้ใจ และให้สถานีอนามัยบ้านฮวก เป็นด่านแรกในการเข้ารับบริการด้านสุขภาพ หากมีอาการหนัก ก็ใช้วิธีการส่งต่อเช่นเดียวกับคนไทย เนื่องจากเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยบ้านฮวก มีศักยภาพพอที่จะรักษาโรคเบื้องต้นได้ และสามารถที่จะคัดกรองโรค เพื่อที่จะเฝ้าระวัง ควบคุมโรคติดต่อ หรือ โรคที่อันตรายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และที่สำคัญค่าใช้จ่ายต่อหัวของสถานีอนามัยถูกกว่าโรงพยาบาลมาก ก็จะสามารถลดค่าใช้จ่ายได้

“...ต้องประชาสัมพันธ์ให้กับคนลาว ได้รู้ อาจจะทำป้ายติดบริเวณตลาด หรือทำแผ่นพับแจกในวันที่มีการเปิดตลาด ต่อไปเขาก็จะบอกต่อกันเอง....”

ประชาชนบ้านฮวก

4.3.4 การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการแก้ไขปัญหาตามหลักพระพุทธศาสนา

จากเวทีประชาคม มีพระสงฆ์ ท่านหนึ่งได้ให้แนวคิดตามหลักพระพุทธศาสนา ประยุกต์ใช้ในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จากการเปิดตลาดการค้าชายแดน ไทย – ลาว ว่าชุมชนต้องมีการดูแลสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม ต้องมีจิตสำนึก ท่านได้กล่าวถึงอดีตกาลของบ้านฮวกว่า

บ้านฮวกในอดีตมีความเป็นอยู่อย่างสงบสุข มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ มีป่าที่สมบูรณ์ มีการพึ่งพาอาศัยกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัย กับสปป.ลาว ก็มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นบ้านพี่เมืองน้อง เมื่อมีช่องทางให้มีการค้าขาย ก็เป็นโอกาสดี ที่จะทำให้มีรายได้ในชุมชนมากขึ้น และทำให้ความเจริญเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น เมื่อคนเข้ามาในชุมชนมากขึ้น ไม่ว่าจะป็นนักท่องเที่ยว หรือมาประกอบการค้า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของตนอย่างเป็นองค์รวม คือดูแลซึ่งกันและกัน เพราะโรคภัยไข้เจ็บ เราไม่รู้ว่าจะจากไหน เราทุกคนต้องเป็นหูเป็นตา จะโทษฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด คงเป็นไปได้ ตอนนี้อย่างทุกคนได้ทราบปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจากการเปิดตลาดการค้า จากผลการศึกษาและข้อมูลจากทางราชการ จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการรวมพลังให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง โดยอาศัยหน่วยงานจากราชการ ให้แนวคิด ในการดำเนินการ ส่วนเรื่องการค้าขายปัญหานั้นอยู่ที่ประชาชนบ้านฮวกทุกคน ที่จะต้องมีความร่วมมือ กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมแก้ไข และร่วมดำเนินการในกิจการนั้นๆ และยังได้กล่าวอีกว่าทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นกระบวนการ นั่นคือการมีส่วนร่วม ถ้าไม่มีส่วนร่วมแล้ว ปัญหาที่จะยังเป็นปัญหาอยู่อย่างนั้น

ตามหลักธรรมมะ ตัวที่ก่อให้เกิดปัญหา เรียกว่า ทุกข์ เมื่อมีปัญหา เราต้องหาสาเหตุของปัญหา นั่นคือ สมุทัย ถ้าไม่หาสาเหตุแก้ไขยาก เมื่อรู้สาเหตุ หาเป้าหมาย เพื่อแก้ไขปัญหา เรียกว่า นิโรธ และ มรรค คือการหาวิธีการ ช่วยกัน เพื่อให้ปัญหาต่าง ๆ นั้นหมดไป

“...ถ้าหากเราทำเวทีในวันนี้แล้ว ไม่มีการดำเนินการใดๆ ไม่มีส่วนร่วม ในทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และภาคประชาชน ก็จะไม่เกิด มรรค เกิดผล เราอยู่ในรูปนามธรรม ทุกคนมองเห็น ต่อไปจะดำเนินการให้เป็นรูปธรรม ต้องมีการร่วมมือร่วมใจ สัมครสมานสามัคคีกัน ต้องใช้เวลา รอคอยที่จะให้ประสบตามแนวคิดของทุกท่าน”

4.4 แนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ ภายหลังจากการจัดเวทีประชาคม

ภายหลังจากการจัดเวทีประชาคม หน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ ได้ดำเนินการเพื่อแก้ไขในทุกปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน คือ เรื่องระบบคัดกรองโรค และระบบส่งต่อโดยทางสถานีอนามัยบ้านฮวก แสดงความรับผิดชอบที่จะจัดทำโครงการ แต่ขณะนี้กำลังอยู่ในช่วงดำเนินการจัดทำแผนงาน ส่วนปัญหาเรื่อง โรคติดต่อชายแดนไทย – ลาว ได้จัดทำโครงการ และเริ่มดำเนินงานแล้วโดยใช้ชื่อว่า “โครงการชุมชนมีส่วนร่วมเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคติดต่อชายแดนไทย-ลาว บริเวณจุดผ่อนปรน บ้านฮวก ตำบลภูซาง กิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา” โดยมีสถานีอนามัยบ้านฮวก เป็นผู้ดำเนินการ ร่วมกับ สาธารณสุขกิ่งอำเภอภูซาง (รายละเอียด โครงการอยู่ในภาคผนวก)